Förteckning över ärenden som anmäls för kännedom vid fastighets- och servicenämndens sammanträde den 27 januari 2022

A. Handlingar

1. Protokollsutdrag Regionfullmäktige den 12 oktober 2021, § 165, Principöverenskommelse med Solna stad om Norra Hagastaden, RS 2021-0215.
2. Protokollsutdrag Regionstyrelsen den 14 december 2021, § 231, Yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem, RS 2021-0750.
3. Protokollsutdrag Regionstyrelsen den 14 december 2021, § 238, Yttrande över handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026, RS 2021-0750.

Justerat tisdag den 26 oktober 2021

Justeringen anslogs onsdag den 27 oktober 2021

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

---

§ 165
Principöverenskommelse med Solna stad om Norra Hagastaden (förslag 2021:54)
RS 2021-0215

Inleddes kl. 13:16 och avslutades kl. 14:09.

I ärendet yttrade sig Charlotte Broberg, Rolf Lindell, Anna Sehlin, Jonatan Hedin, Thomas Magnusson, Aida Hadzialic, Magnus Persson och Samuel Klippfalk.

YRKANDEN

1. Bifall till regionstyrelsens förslag till beslut.

2. Bifall V-ledamöternas förslag om återremiss med motiveringen ”för att Region Stockholm tar fram en plan för det framtida behovet av vårdlokaler”.

PROPOSITION

Ordföranden frågar först på V-ledamöternas yrkande om återremiss och finner att regionfullmäktige beslutar att avgöra ärendet idag. Ordföranden frågar därefter på regionstyrelsens förslag till beslut och finner att regionfullmäktige beslutar i enlighet med förslaget.

BESLUT

Regionfullmäktige beslutar följande.

1. ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” godkänns.

2. Justerad utvecklings- och försäljningsinriktning godkänns.

3. Fastighets- och servicenämnden ges i uppdrag att i verksamhetsplan 2022 sätta av 150 miljoner kronor i ett exploateringsprojekt för framtagande av detaljplan, inklusive framtagande av erforderliga underlag och utredningar och projektering.

4. Locum AB ges i uppdrag att utreda moms- och skattefrågor kopplat till hela exploateringsprojektet Norra Hagastaden.

Justerat tisdag den 26 oktober 2021

Justeringen anslogs onsdag den 27 oktober 2021

Cecilia Löfgreen Mikael Sundesten Bosse Andersson

Forts. § 165

5. Locum AB ges i uppdrag att för Region Stockholms räkning underteckna ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” och företräda Region Stockholm vid fullgörandet av de åtaganden som följer av principöverenskommelsen innefattande rätt att för Region Stockholms räkning underteckna till åtagandena hörande handlingar.

RESERVATION

V-ledamöterna anmäler reservation till förmån för eget förslag om återremiss.

SÄRSKILDA UTTALANDEN

S-ledamöterna anmäler särskilt uttalande, bilaga 6.
V-ledamöterna anmäler särskilt uttalande, bilaga 7.

Vid protokollet
Veronica Sjöberg

Exp.
Akten
Fastighets- och servicenämnden
Locum AB

Region Stockholm

Regionstyrelsen

PROTOKOLL
2021-09-21

RS 2021-0043

§ 157
Principöverenskommelse med Solna stad om Norra Hagastaden

RS 2021-0215

Ärendebeskrivning
Arbetet med utvecklingen av Norra Hagastaden har pågått under lång tid. Med utgångspunkt i planprogrammet för området från 2016 och övriga tidigare överenskommelser har Solna stad och Region Stockholm tagit fram föreliggande ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna”.

Beslutsunderlag
Regiondirektörens tjänstutlåtande
Protokollsutdrag fastighets- och servicenämnden 2021-08-26
Styrelsebeslut Locum AB 2021-08-26
Principöverenskommelse inklusive bilagor

Yrkanden
Ordförande Irene Svenonius (M) yrkar bifall till regionrådsberedningens förslag i skrivelse den 8 september 2021 (bilaga).
Aida Hadzialic (S) yrkar bifall till eget förslag till tilläggsbeslut (bilaga).
Anna Sehlin (V) yrkar i första hand på återremittering och i andra hand på att eget förslag till beslut (bilaga).

Proposition
Ordföranden frågar först på V-ledamöternas förslag om återremiss, och finner att regionstyrelsen beslutar att avslå detta.
Ordföranden ställer sedan regionrådsberedningens förslag till beslut mot V-ledamöternas förslag till beslut och finner att regionstyrelsen beslutar i enlighet med regionrådsberedningens förslag till beslut.
Ordföranden frågar därefter på S-ledamöternas förslag till tilläggsbeslut och finner att regionstyrelsen beslutar att avslå detta.

Beslut
Regionstyrelsen föreslår att regionfullmäktige beslutar följande.

1. ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” godkänns.

2. Justerad utvecklings- och försäljningsinriktning godkänns.

3. Fastighets- och servicenämnden ges i uppdrag att i verksamhetsplan 2022 sätta av 150 miljoner kronor i ett exploateringsprojekt för framtagande av detaljplan, inklusive framtagande av erforderliga underlag och utredningar och projektering.

4. Locum AB ges i uppdrag att utreda moms- och skattefrågor kopplat till hela exploateringsprojektet Norra Hagastaden.

5. Locum AB ges i uppdrag att för Region Stockholms räkning underteckna ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” och företräda Region Stockholm vid fullgörandet av de åtaganden som följer av principöverenskommelsen innefattande rätt att för Region Stockholms räkning underteckna till åtagandena hörande handlingar.

Pehr Granfalk anmäler jäv, lämnar sammanträdet under denna beslutspunkt och deltar ej i beslutet.

Reservationer
S-ledamöterna anmäler reservation till förmån för eget förslag till tilläggsbeslut.
V-ledamöterna anmäler reservation, i första hand till förmån för eget förslag om återremiss, i andra hand till förmån för eget förslag till beslut.

Expedieras till
Akten

Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2021-09-08

RS 2021-0215

Regionstyrelsen

Principöverenskommelse med Solna stad om Norra Hagastaden

Föredragande regionråd: Charlotte Broberg

Ärendebeskrivning

Arbetet med utvecklingen av Norra Hagastaden har pågått under lång tid. Med utgångspunkt i planprogrammet för området från 2016 och övriga tidigare överenskommelser har Solna stad och Region Stockholm tagit fram föreliggande ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna”.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår regionstyrelsen föreslå att regionfullmäktige beslutar följande.

1. ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna ”godkänns.

2. Justerad utvecklings- och försäljningsinriktning godkänns.

3. Fastighets- och servicenämnden ges i uppdrag att i verksamhetsplan2022 sätta av 150 miljoner kronor i ett exploateringsprojekt förframtagande av detaljplan, inklusive framtagande av erforderliga underlag och utredningar och projektering.

4. Locum AB ges i uppdrag att utreda moms- och skattefrågor kopplat till hela exploateringsprojektet Norra Hagastaden.

5. Locum AB ges i uppdrag att för Region Stockholms räkning underteckna ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” och företräda Region Stockholm vid fullgörandet av de åtaganden som följer av principöverenskommelsen innefattanderätt att för Region Stockholms räkning underteckna till åtagandena hörande handlingar.

Regionrådsberedningens motivering
Regionrådsberedningen instämmer i regiondirektörens yttrande, i övrigt anförs följande:

Norra Hagastaden ska bli en ny stadsdel med bostäder, life science och vård i världsklass. Med principöverenskommelsen tas nästa steg i områdets fortsatta utveckling. .

Den här överenskommelsen utgör ramverk för den första detaljplanen inom Norra Hagastaden och utgår från tidigare planer och överenskommelser. Överenskommelsen beskriver exploateringsfrågor och klargör ansvarsfördelningen mellan parterna mer utförligt. Vidare slår överenskommelsen fast exploateringstalen och användningen av respektive kvarter.

Principöverenskommelsen tar hänsyn till den utvecklig som skett i området och tar sin utgångpunkt i att fortsätta utveckla stad med förlängning av den kvartersstruktur som redan byggts.

Region Stockholm och Solna stad ska tillsammans verka för att området för detaljplan 1 detaljplaneras för minst 99 000 kvm ljus BTA (bruttoarea) bostäder och 25 000 kvm ljus BTA kommersiella lokaler. Därutöver skall detaljplanen möjliggöra cirka 67 000 – 87 000 kvm ljus BTA för vård, utbildning, forskning och laboratorieverksamhet.

Att låta det långsiktigt strategiska kvarter 23, NKS expansionskvarter, ingå i detaljplan 1 är ett viktigt led i att säkerställa vårdens framtida behov av mark och lokaler kopplat till sjukhusområdet i Solna. Att inte starta detaljplanearbetet i områden som i övrigt angränsar till sjukhusområdet ger ytterligare handlingsutrymme att säkerställa vårdens långsiktiga behov av lokaler och först i ett nästa steg slå fast en gräns mellan det strategiska sjukhusområdet i Solna och Norra Hagastaden. Ett arbete pågår med att ta fram en fastighetsutvecklingsplan för den strategiska delen av sjukhusområdet.

För Region Stockholms del skapar detaljplanen och de uttryckta kommande exploateringskraven viktiga förutsättningar inom Karolinskas gamla sjukhusområde för att avyttra mark och byggnader med maximal avkastning. Samtidigt som framtida intressen och behov för Region Stockholm beaktas.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänstutlåtande
2. Protokollsutdrag Fastighets- och servicenämnden 2021-08-26
3. Styrelsebeslut Locum AB 2021-08-26
4. Principöverenskommelse inklusive bilagor

Irene Svenonius Charlotte Broberg

Regionstyrelsen

FÖRSLAG TILL TILLÄGGSBESLUT
2021-09-21

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Ärende 4
RS 2021–0215

Principöverenskommelse med Solna stad om Norra Hagastaden

Vi Socialdemokrater ställer oss bakom förslaget till principöverenskommelse mellan regionen och Solna stad.

Vi har dock synpunkter på hur frågan hanterats och beretts ur en demokratiaspekt. Att ledamöter i ansvariga nämnder och bolag får höra om ärendet först i media, innan handlingar är utskickade, är under all kritik, vilket vi även lyft i berörda organ. Det handlar om respekt för antagna regler för styrelsearbetet och, naturligtvis, för de demokratiska spelreglerna i politiken.

Det är en viktig epok i landets sjukvårdshistoria som förändras när det stora området Gamla Karolinska nu övergår från renodlat område för sjukvård - tidigare med nationellt, numera regionalt huvudmannaskap - till ett utvecklingsområde för både sjukvård och bostäder i centrala Storstockholm.

En principöverenskommelse är naturligtvis av översiktlig karaktär och kommande arbete inför och inom detaljplaneskedet behöver konkretisera hur mark- och fastighetsanvändningen ska se ut. För regionens del är det av stor vikt att modern sjukvård kan bedrivas och successivt byggas ut även i ett område med omfattande bostadsbebyggelse.

Socialdemokraterna föreslår med bakgrund av detta regionstyrelsen besluta

Att följande beaktas i principöverenskommelsen:

• Det bedrivs redan idag en omfattande sjukvårdsverksamhet i området. Framtida vård kommer med all sannolikhet att både öka och utvecklas i takt med ett ökat antal invånare och en åldrande befolkning. Delar av verksamheten inom vården kan vara störande för omgivningen. Tillkomsten av ca 3000 bostäder i området måste därför ske så att

eventuella konflikter mellan vård och boende inte får till följd att regionens sjukvård inte kan upprätthållas.

• Vårdens förutsättningar förändras kontinuerligt. Därför måste överenskommelsen ge förutsättningar för tillräckliga framtida kompletteringsytor för sjukvården, inklusive angöring och transporter. Ambitionen att i området utveckla förutsättningar för Life Science av internationell spetskaraktär måste kunna förverkligas.

• I ett långsiktigt perspektiv kan man inte bortse från att det kan komma krislägen som gör att vård inte kan bedrivas i nuvarande typ av fastigheter med inbjudande glasfasader. En strategi för eventuellt utrymningsbehov i krislägen av skilda slag behöver utvecklas i kommande planering. Dessutom vill vi betona vikten av ett fungerande beredskapssjukhus för region Stockholm i framtiden.

• Bostadsmarknaden i regionen är på många sätt besvärlig. Unga på väg ut i livet och familjer med låga eller måttliga inkomster har svårt att få fram kapital till köp av bostad. Många företag vittnar också om att rekryteringen av arbetskraft försvåras av läget på bostadsmarknaden i regionen. Det gäller också inom sjukvården. För att vi ska klara framtidens kompetensförsörjning i vården måste denna fråga utvecklas. En möjlighet kan vara att ge Locum i uppdrag att låta bygga personalbostäder, antingen genom nyproduktion eller konvertering av annat bestånd.
Det bör vara ett gemensamt intresse mellan regionen och Solna att det bland de kommande bostäderna blir en rimlig balans mellan hyreslägenheter och bostadsrätter. Och för regionens och vårdens del bör således en del av fastighetsbeståndet sättas av för personalbostäder – sker inte det riskerar vården att lida personalbrist.

• Den för flera generationer bekanta entrén till gamla Karolinska sjukhuset är miljöklassad och får naturligtvis inte förändras. Ytan framför entrén med alla bussparkeringar kan däremot förskönas och ge en värdig entré till det nya kombinerade bostads- och sjukvårdsområdet Karolinska.

FÖRSLAG TILL BESLUT
2021-09-21

RS 2021-0215

Regionstyrelsen
Ärende 4

Principöverenskommelse med Solna stad om Norra Hagastaden

Förslag till beslut

Vänsterpartiet föreslår regionstyrelsen att återremittera ärendet för

att region Stockholm tar fram en plan för det framtida behovet av vårdlokaler

att i övrigt anföra följande:

Vänsterpartiet har i både Stockholms läns landsting, nuvarande region Stockholm och i Solna stad skissat på hur en ny stadsbildning kan gestalta sig i Norra Hagastaden. Vårt förslag har vi valt att kalla Karolinastaden. Vårt förslag innebär att en ordentlig satsning på bostadsbyggande i ett område som idag är fyllt med arbetsplatser. Bostadsbristen är akut och allt fler får allt längre avstånd mellan bostad och arbete, vilket i sig innebär ökad trafikbelastning. Därför menar vi att huvudinriktningen på områden i Norra Hagastaden ska vara bostäder med tillhörande verksamheter som förskola, grundskola, samlingslokaler, idrottslokaler samt parkområde. Bostäderna ska vara klimatsmarta och området planeras för minimal biltrafik men med stora möjligheter för transporter med kollektivtrafik, cykel och gång.

Nu sitter inte Vänsterpartiet i majoritet så vårt förslag är inte det som planeras och detta respekterar vi. Dock vill vi ändå till pågående planarbete lyfta några för området väsentliga delar. Vårdens behov av lokaler i hela regionen i framtiden behöver vara tydlig och region Stockholm måste ta fram en plan för hur det strategiska behovet av vårdlokaler ser ut. Det behöver även bli tydligt hur behovet av vårdlokaler harmoniserar med förändringen och utvecklingen av Karolinska området. Den strategiska planen för det framtida vårdlokalsbehovet måste tas fram innan försäljning av för vården viktiga fastigheter och innan den slutliga planeringen av området kring gamla Karolinska tar form.

När behovet av vårdlokaler i framtiden är klarlagt ser Vänsterpartiet positivt på att utveckla området kring gamla Karolinska till en ny levande stadsdel. Då området är präglat av arbetsplatser behöver bostäder byggas i området för att få en levande stadsdel. Inte en stadsdel som bara ”lever” på dagen utan dygnet runt, året runt. Bostäder med hyresrätt med rimlig hyra behövs för att även ungdomar ska kunna flytta in. Grönområden behöver bevaras och området behöver planeras efter minimal biltrafik. Gröna stråk,

gång- och cykelvägar behöver anläggas, inte minst även över E4 an mot Hagaparken. I området behövs platser för idrott, både utomhus och inomhus. Det som byggs ska vara det bästa ur klimat- och miljöhänsyn och hänsyn till miljö och klimat tas med i all planering, byggande och drift av alla byggnader i området.

Regionledningskontoret
Joachim Quiding

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-08-27

RS 2021-0215

Regionstyrelsen

Principöverenskommelse med Solna stad om Norra Hagastaden

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår regionstyrelsen föreslå att regionfullmäktige beslutar följande.

1. ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” godkänns.

2. Justerad utvecklings- och försäljningsinriktning godkänns.

3. Fastighets- och servicenämnden ges i uppdrag att i verksamhetsplan 2022 sätta av 150 miljoner kronor i ett exploateringsprojekt för framtagande av detaljplan, inklusive framtagande av erforderliga underlag och utredningar och projektering.

4. Locum AB ges i uppdrag att utreda moms- och skattefrågor kopplat till hela exploateringsprojektet Norra Hagastaden.

5. Locum AB ges i uppdrag att för Region Stockholms räkning underteckna ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” och företräda Region Stockholm vid fullgörandet av de åtaganden som följer av principöverenskommelsen innefattande rätt att för Region Stockholms räkning underteckna till åtagandena hörande handlingar.

Sammanfattning

Arbetet med utvecklingen av Norra Hagastaden har pågått under lång tid. Med utgångspunkt i planprogrammet för området från 2016 och övriga tidigare överenskommelser har Solna stad och Region Stockholm tagit fram föreliggande ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av

delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna".

Överenskommelsen utgör ramverk för den första detaljplanen inom Norra Hagastaden och utgår från tidigare planer och överenskommelser. Överenskommelsen beskriver exploateringsfrågor och klargör ansvarsfördelningen mellan parterna mer utförligt. Vidare slår överenskommelsen fast exploateringstalen och användningen av respektive kvarter.

De huvudsakliga aktiviteterna för Region Stockholm som fastighetsägare enligt principöverenskommelsen är bland annat framtagande av underlag till detaljplanen, projektering för driftsäker avveckling av befintlig infrastruktur och projektering av utbyggnad av allmän plats och nya tekniska anläggningar.

Ett detaljplaneområde enligt den föreslagna principöverenskommelsen innebär en justering av den tidigare i fullmäktige beslutade försäljningsinriktningen inom Norra Hagastaden. Detaljplanen föreslås omfatta ett område längs Eugeniavägen och Hälsingegatan som möter upp den utbyggnad som nu sker och har skett inom Karolinskas sjukhusområde i Solna och övriga Hagastaden. Samtidigt skapas handlingsutrymme för att säkerställa vårdens långsiktiga behov av mark och lokaler.

I fastighets- och servicenämndens verksamhetsplan 2022 föreslås i detta ärende att 150 miljoner kronor för framtagande av detaljplan 1 inom Norra Hagastaden med ovan beskrivna aktiviteter avsättas i en exploateringsbudget. Dessa kostnader kommer att balanseras mot intäkter för kommande försäljning av fastigheter inom framförallt detaljplan 1.

Locum AB föreslås utreda momseffekterna av exploateringen och eventuella ej avdragsgilla momskostnader, samt övriga skattefrågor. Beroende på hur utredning av momsfrågan faller ut kan det påverka utgiften för detaljplanen med upp till 37,5 miljoner kronor avseende ej avdragsgill moms.

Överenskommelsen bekräftar även de tidigare avtalade belopp vilka Region Stockholm, som fastighetsägare, ska bidra med till Solna stads medfinansiering i 2013 års Stockholmsförhandling och som avtalats i samband med beslut om tunnelbaneutbyggnad till Arenastaden.

Den sammantagna bedömningen är att överenskommelsen är fördelaktig för Region Stockholm. Regionledningskontoret föreslår regionrådsberedningen föreslå regionstyrelsen föreslå regionfullmäktige att besluta i enlighet med förslaget. Locum AB föreslås ges i uppdrag att för Regionens räkning underteckna principöverenskommelsen och företräda Region Stockholm vid fullgörandet av de åtaganden som följer av principöverenskommelsen innefattande rätt att för Region Stockholms räkning underteckna till åtagandena hörande handlingar.

Bakgrund

Beslut och planer

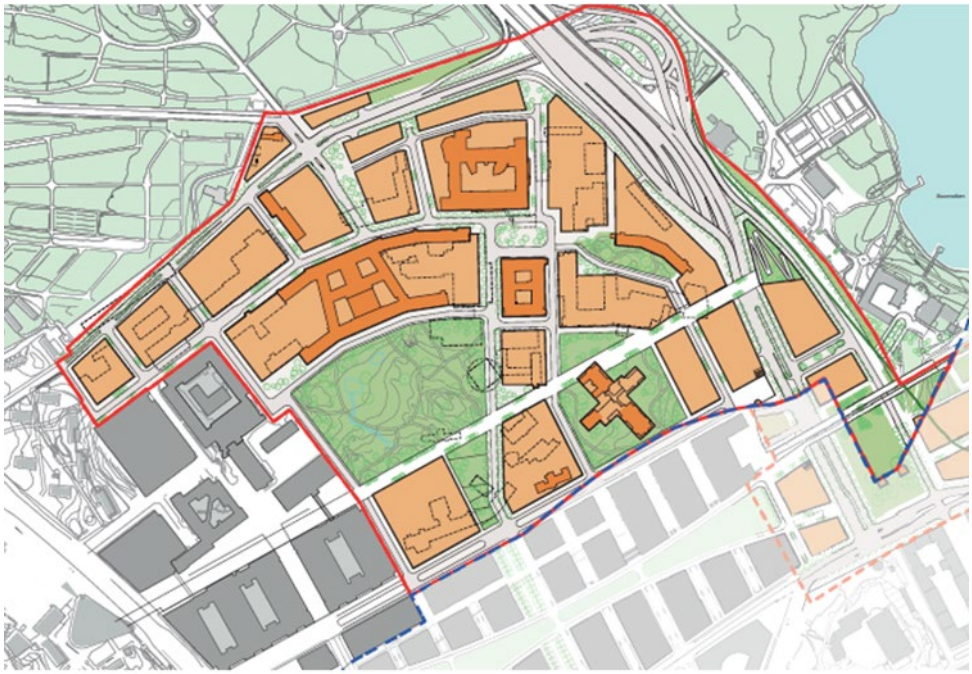
Från tidigt 2000-tal har en lång rad beslut fattats som ligger till grund för planering, utveckling och försäljning av Karolinska Solnas gamla sjukhusområde, numera benämnt Norra Hagastaden. Besluten kan delas in i två huvudspår; beslut avseende nytt universitetssjukhus (”NKS”) och vad det ska innehålla och var det lämpligast placeras, och parallellt beslut avseende den framtida utvecklingen av det gamla sjukhusområdet, självständigt och i sitt geografiska sammanhang i Hagastaden.

Några viktiga beslut och steg för Region Stockholm i arbetet med utvecklingen av Norra Hagastaden har varit:

- Beslut om genomförande av NKS 2008 (LS 0710-1039) med beslut om användningen av den del av sjukhusområdet i Solna som ligger utanför detaljplaneområdet för det nya Universitetssjukhuset (§57, LS 0710-1039).
- Principöverenskommelse med Solna stad i samband med beslut om tunnelbaneutbyggnad till Hagastaden/Arenastaden. Beslutad i landstingsfullmäktige 18 februari 2014 (LS1312-1619), med ambitionen om en exploatering av området med minst 380 000 m² BTA (bruttototalarea) med en maximering av bostadsinnehållet.
- Beslut i landstingsfullmäktige i maj 2017 om inriktning för den kommande försäljningen med beslut om etappvis försäljning med huvudblocket som första etapp (LS 2016-1181).

Genom Solna stad och i samråd med Stockholms stad har ett planprogram utarbetats för Norra Hagastaden (Solna stad, BND 2105:541, LS 2015-0599) för hela Karolinskas gamla sjukhusområde. Planprogrammet ger möjlighet till förtätning och utveckling av cirka 3000 lägenheter och cirka

150 000 kvadratmeter lokaler och utgör underlag för den fortsatta detaljplaneläggningen av området liksom för samordning med angränsande områden inom Hagastaden.

Programområde, Planprogram Norra Hagastaden, ur Planprogram Norra delen av Hagastaden Solna stad

Från det att planprogrammet godkändes i Solnas kommunfullmäktige och av dåvarande landstingsstyrelsen 2016 har arbete med att fördjupa och mer utförligt beskriva arbetet inom planprogramsområdet – gatuutformning, reviderad kvartersstruktur, kollektivtrafikförsörjning, parkeringsutredning, samordning övriga projekt i Hagastaden, med mera – pågått inom Region Stockholm och i dialog med Solna stad. Området är stort och komplext och många frågor måste hanteras övergripande och i ett sammanhang för att kunna optimeras, både utifrån värdet på den exploatering som tillskapas och utifrån att minimera kostnaderna för exploateringen.

<u>Angränsande projekt inom Stockholms stad</u>
Utvecklingen av Hagastaden som helhet går framåt och visionen från ”Vision 2025” om en levande stadsdel med bostäder och verksamhetslokaler och ambitionen att skapa ett Life science-kluster i världsklass lever i hög grad genom både privata och offentliga fastighetsägare och aktörer.

Hagastadens olika områden och detaljplaner, ur Planprogram Norra delen av Hagastaden, Solna stad.

Vid Norra Hagastaden pågår utbyggnaden av övriga Hagastaden. I dag är det framförallt genomförandet av Stockholms stads första detaljplan, detaljplanen längs Eugeniavägen och Hagaplan samt detaljplanen för östra Hagastaden, som påverkar planläggning och infrastrukturutbyggnaden inom Norra Hagastaden. Stockholm stad har markanvisat eller sålt samtliga fastigheter inom sin del av Hagastaden och är nu i ett genomförandeskede.

Status Karolinskas gamla sjukhusområde och Regionens verksamheter inom området

Karolinska universitetssjukhuset har lämnat stora delar av det gamla sjukhusområdet och flyttat in i NKS och övriga byggnader inom sjukhusområdet Karolinska Solna. De verksamheter som är kvar inom det gamla sjukhusområdet, Norra Hagastaden, är koncentrerade till det tidigare Huvudblocket, bårhuset (T9), psykiatri (R5), gods- och logistikkvarteren (KI-K4), och i viss utsträckning Eugeniahemmet och Radiumhemmet (P1-P5). En del av byggnaderna inom det gamla sjukhusområdet ska rivas enligt förslag i planprogrammet, men merparten är tänkt att efter försäljning konverteras till annan användning.

Beslut om ny utvecklings- och försäljningsinriktning i Fastighets- och servicenämnden, maj 2020

I budget 2020 fastslogs att fastighets- och servicenämnden, om det innebär en positiv ekonomisk effekt för Region Stockholm, kan hyra ut lokaler inom Gamla Karolinska Sjukhusområdet i avvaktan på avyttring. För att kunna jobba med uthyrningsarbetet inom gamla sjukhusområdet på ett strukturerat sätt och för att hantera det fortsatta arbetet inom Norra Hagastaden utifrån de nya förutsättningar som då rådde, fattade fastighets- och servicenämnden i maj 2020 beslut (FSN 2020-0213) om fortsatt arbete inom Norra Hagastaden.

Uthyrningsarbetet skulle enligt beslutet utgå från inriktningen att Norra Hagastaden ska utvecklas utifrån och in, från syd-sydöst, istället för som tidigare fullmäktige beslutat inifrån och ut med det gamla huvudblocket, kvarter 13, först. Beslutet innebar att uthyrningsarbetet inleddes och att ett flertal uthyrningar med tidsbegränsade avtal har tecknats.

Motivet till utveckling av området enligt den justerade inriktningen var i huvudsak att dessa kvarter består av byggnader med vakanser eller enbart mark, det fysiska avståndet från den strategiska delen av sjukhusområdet, samt att marknadsförutsättningarna förändrats när utvecklingen av bostäder och kommersiella lokaler längs Stockholms sida av Eugeniavägen har nått så långt som de gjort.

En aspekt är också att området för detaljplan 1 sammanlänkar utbyggnaden av hela Hagastaden genom ett detaljplaneområde som omfattar Hälsingegatan och kvarteren mot Eugeniavägen i sin helhet.

Kvartersstruktur och kvartersnummer inom planprogram Norra Hagastaden.

Regionledningskontorets förslag och motivering
Under juni 2020 återupptogs dialogen med Solna stad kring utvecklingen av Norra Hagastaden. Resultatet av den dialogen är föreslagen ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna”, se bilaga 1.

Detaljplaneområde detaljplan 1, enligt bilaga 1 ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1,utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna”.

Genom denna principöverenskommelse inleds arbetet inom Norra Hagastaden med ett detaljplanearbete över ett stort område i de delar av det gamla sjukhusområdet som gränsar mot Stockholms stad och möter upp den utveckling som skett där, med utgångspunkt i de reviderade principerna.

Principöverenskommelsen om start av detaljplan 1 inom planprogramsområdet, Norra Hagastaden, bygger på den fördjupade översiktsplanen för Karolinska - Norra Station (2008) och planprogrammet för Norra delen av Hagastaden (2016) samt de tidigare avtal och överenskommelser som är tecknade med Solna. Dessa avtal är framförallt:

- ”Principöverenskommelse avseende Karolinskaområdet” (2008) – hanterar översiktligt principer för planeringsförutsättningar och exploatering av Karolinskaområdet.
- ”Principöverenskommelse för detaljplanering och genomförande avseende Norra Hagastaden i samband med beslut om tunnelbaneutbyggnad till Hagastaden/Arenastaden” (2014) med ambitionen om en exploatering av området med minst 380 000 m² BTA med maximering av bostadsinnehållet samt reglering av Regionens bidrag till medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan i egenskap av fastighetsägare (LS1312-1619).
- ”Överenskommelse om kommungränsjustering m.m. i Hagastaden” (2017) som hanterar nödvändiga kommungränsjusteringar mellan Solna och Stockholm till följd av projekt Hagastaden.

Avsikten är att efter godkännande av principöverenskommelsen starta detaljplanearbete under kvartal fyra 2021 med målsättningen att en detaljplan antas under 2023. I det fall ett exploateringsavtal kopplat till detaljplanen inte är tecknat inom tre år från undertecknade av principöverenskommelsen faller överenskommelsen. Överenskommelsen slår vidare fast att kommande detaljplaner inom Norra Hagastaden ska ta avstamp i denna överenskommelse, samt att övergripande frågor som till exempel parkering och infrastruktur ska samordnas för kommande detaljplaner och programområdet som helhet.

Region Stockholm och Solna stad ska tillsammans verka för att området för detaljplan 1 detaljplaneras för minst 99 000 kvm ljus BTA (bruttoarea) bostäder och 25 000 kvm ljus BTA kommersiella lokaler. Parterna är överens om att den nya bostadsbebyggelsen i Norra Hagastaden innehålla en jämn fördelning av olika lägenhetsstorlekar, där minst 20 procent av lägenheterna har omfattningen minst fyra rum och kök. Därutöver skall detaljplanen möjliggöra cirka 67 000 – 87 000 kvm ljus BTA för vård, utbildning, forskning och laboratorieverksamhet.

Vidare slår överenskommelsen fast exploateringstalen och användningen av respektive kvarter med utgångspunkt från planprogrammet som i sin tur är kopplat till överenskommelsen om bidrag till medfinansiering av tunnelbanan.

Inom detaljplan 1 ska verksamhetsytor framförallt rymmas inom de delar av kvarter 19 som inte kan fungera som bostäder på grund av bland annat buller och förekomst av partiklar, inom Eugeniahemmet som utpekats som möjlig skola eller förskola, samt i bottenvåningar och liknande som ska bidra till den levande stadsmiljön eller som i övrigt lämpar sig bättre för verksamhetsytor. I övrigt ska merparten av kvartersmarken inom detaljplan 1 avse bostadsbebyggelse.

För Region Stockholms del skapar detaljplanen och de uttryckta kommande exploateringskraven viktiga förutsättningar för att genomföra tidigare beslut i regionfullmäktige om inriktningen av försäljningen inom Karolinskas gamla sjukhusområde med målsättningen att avyttra mark och byggnader med maximal avkastning men med beaktande av de intressen och behov Region Stockholm i övrigt kan ha.

Att låta det långsiktigt strategiska kvarter 23, NKS expansionskvarter, ingå i detaljplan 1 är ett viktigt led i att säkerställa vårdens framtida behov av mark och lokaler kopplat till sjukhusområdet i Solna. Att inte starta detaljplanearbetet i områden som i övrigt angränsar till sjukhusområdet ger ytterligare handlingsutrymme att säkerställa vårdens långsiktiga behov av lokaler och först i ett nästa steg slå fast en gräns mellan det strategiska sjukhusområdet i Solna och Norra Hagastaden. Ett arbete pågår med att ta fram en fastighetsutvecklingsplan för den strategiska delen av sjukhusområdet.

De antagna tidsperspektiven enligt tidigare beslut i Fastighets- och servicenämnden om tidsbegränsade hyresavtal utgår från att kvartersmarken ska säljas före start av detaljplanearbete, vilket tidigare var Solna stads inställning. Med principöverenskommelsen medges start av detaljplan innan försäljningen av kvartersmark har påbörjats vilket innebär en möjlighet att exploatera kvarteren tidigare.

<u>Aktiviteter kopplade till principöverenskommelsen och detaljplan 1</u>
Detaljplanen reglerar och slår fast hur kvartersmark och de allmänna platserna, gator och parker, inom detaljplaneområdet ska användas och utformas. I egenskap av fastighetsägare är det Region Stockholms ansvar att projektera och bygga ut den allmänna platsmarken och sedan för eget bruk exploatera kvartersmarken eller sälja kvartersmarken till annan part som i sin tur exploaterar kvartersmarken.

De huvudsakliga aktiviteterna för Region Stockholm som fastighetsägare enligt framtagande av detaljplan 1 är framtagandet av alla de utredningar och underlag som krävs för att Solna stad ska kunna fastställa detaljplanen samt projektering, för utbyggnad av allmän plats och tekniska anläggningar.

Exempel på utredningar som kommer att utföras inom ramen för detaljplanearbetet är miljökonsekvensbeskrivning, gestaltningsprogram, dagvattenhantering, kulturmiljö, parkering, skyddsrum, kollektivtrafik och volymstudier för kvartersmark.

Projektering innebär exempelvis framtagande av systemhandlingar för driftsäker avveckling av befintlig infrastruktur, utbyggnad av ny, samordning med övriga ledningsägare, skedes- och tidsplanering, kalkylering och bygglogistiska frågor.

Flera av de utredningar som görs inom ramen för detaljplan 1 måste hanteras övergripande för hela Norra Hagastaden, till exempel avfallshantering, parkering, kollektivtrafik och skyddsrum. För att försörja detaljplan 1 med teknisk infrastruktur, kommer till exempel VA och el att behöva anslutas via ännu ej detaljplanelagda områden inom Norra Hagastaden. Omfattningen på projektering för detaljplan 1 kommer därför vara mer omfattande än för bara just detaljplaneområdet. Arbetet med detaljplan 1 och tillhörande utredningar beräknas pågå under två-tre år med en bedömd utgift på 150 miljoner kronor. Därtill finns risk att det tillkommer utgift för ej avdragsgill moms, vilket kommer att utredas.

I samband med antagande av detaljplan ska avtal om exploatering tecknas med Solna stad. Exploateringsavtalet reglerar i detalj exploateringen inom detaljplan 1 och styr bland annat fastighetsbildning, tidplan för genomförandet, garantier och viten. Kostnader för genomförandet av detaljplanen kommer att tydliggöras i samband med beslut om godkännande av exploateringsavtal, alternativt vid beslut om försäljning av kvartersmark innan antagen detaljplan.

Beroende på i vilket skede Region Stockholm väljer att inleda försäljningsprocessen kommer aktiviteter i olika omfattning utföras och betalas av Region Stockholm alternativt av en ny ägare av fastigheterna. Utgifter för detaljplanearbetet för kvartersmarken belastar det slutliga försäljningsnettot för de blivande fastigheterna och försäljningsstrategin ska ge underlag för att optimera dessa avvägningar. I det här skedet och

sammanhanget påverkar det endast möjligheten att bedöma omfattningen av den slutliga kostnaden för detaljplanearbetet.

Ekonomiska konsekvenser
I fastighets- och servicenämndens verksamhetsplan 2022 föreslås i detta ärende 150 miljoner kronor för framtagande av detaljplan 1 inom Norra Hagastaden med ovan beskrivna aktiviteter avsättas i en exploateringsbudget. Dessa kostnader kommer att balanseras mot intäkter för kommande försäljning av fastigheter inom framförallt detaljplan 1. Kostnaderna kommer fördelas schablonmässigt över exploateringsområdets fastigheter, både de som avses försäljas och de som fortsatt ska ägas av Region Stockholm.

Locum AB föreslås att utreda momseffekterna av exploateringen och eventuella ej avdragsgilla momskostnader, samt övriga skattefrågor. Beroende på hur utredning av momsfrågan faller ut kan det påverka kostnaden för detaljplanen med upp till 37,5 miljoner kronor avseende ej avdragsgill moms.

Principöverenskommelsen bekräftar de tidigare avtalade belopp vilka Region Stockholm, som fastighetsägare, ska bidra med till Solna stads medfinansiering i 2013 års Stockholmsförhandling och som avtalats i samband med beslut om tunnelbaneutbyggnad till Arenastaden (LS1312-1619). Trettio dagar efter lagakraftvunnen detaljplan ska Regionen därmed till Solna stad erlägga 500 kr/kvm för ljus BTA kommersiella lokaler respektive 700 kr/kvm ljus BTA bostäder. Det innebär lägst 81,8 miljoner kronor enligt de målsättningar för exploatering som redovisas i överenskommelsen. I årsbokslutet 2014 avsattes 250 miljoner kronor i koncernfinansiering enligt tidigare beslut. De 81,8 miljoner kronorna enligt ovan kommer regleras från detta belopp.

Miljökonsekvenser
Utbyggnaden av ny infrastruktur sker i enlighet med Solna stads planprogram och den kommande detaljplan 1. Inom ramen för planprogrammet gjordes en miljökonsekvensbeskrivning och inom ramen för detaljplanen kommer en separat miljökonsekvensbeskrivning åter att tas fram. Miljökonsekvensbeskrivningen är styrande för detaljplanen och genomförandet. Även Solna stads miljö- och hållbarhetskrav på allmänna anläggningar samt stadens projektspecifika miljökrav kommer att vara styrande.

En del av det initiala utredningsarbetet kommer även vara att utvärdera huruvida ytterligare förberedelser och hänsyn behöver tas till eventuella kommande krav från framtida ägare av kvartersmarken på möjlighet till hållbarhetscertifieringar.

Sammantagen bedömning
Den sammantagna bedömningen är att överenskommelsen är fördelaktig för Region Stockholm. Regionledningskontoret föreslår regionrådsberedningen föreslå regionstyrelsen föreslå regionfullmäktige att besluta i enlighet med förslaget. Locum AB föreslås ges i uppdrag att för Regionens räkning underteckna principöverenskommelsen.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Beslutsunderlag

1. Protokollsutdrag Fastighets- och servicenämnden 2021-08-26
2. Styrelsebeslut Locum AB 2021-08-26
3. Principöverenskommelse inklusive bilagor

Beslutsexpediering

1. Fastighet -och servicenämnden

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-08-27

Magnus Persson (C) anmälde jäv och lämnade sammanträdet.

§ 103
Godkännande av principöverenskommelse mellan Solna stad och Region Stockholm avseende utvecklingen av Norra Hagastaden i Solna

FSN 2021-0319

Ärendebeskrivning
Ärendet avser beslut om godkännande av principöverenskommelse med Solna stad om förutsättningar för och start av detaljplanearbete.

Beslutsunderlag
Förvaltningschefens tjänsteutlåtande
Styrelsebeslut Locum AB 2021-08-26
Principöverenskommelse inklusive bilagor

Yrkanden Charlotte Broberg (M) yrkar bifall till förvaltningschefens tjänsteutlåtande.
Rolf Lindell (S) yrkar dels bifall till förvaltningschefens tjänsteutlåtande, dels bifall till Socialdemokraternas förslag till tilläggsbeslut (bilaga)

Beslut
Fastighets- och servicenämnden föreslår att regionfullmäktige beslutar följande:

1. ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” godkänns.

2. Justerad försäljningsinriktning godkänns.

3. Hundrafemtio (150) miljoner kronor avsätts för framtagande av detaljplan, inklusive framtagande av erforderliga underlag och utredningar och projektering.

4. Magnus Persson (C) anmälde jäv och deltog inte i beslutet

5. Beslutet justeras omedelbart

Reservation
Socialdemokraterna reserverar sig mot att tilläggsbeslutet avslås

Beslutsexpediering:
Akt Locum AB
Regionledningskontoret, registrator

Visma Addo ID-nummer : 85249c1d-4a6d-4546-82e5-47a6cdf3db41

FÖRSLAG TILL
TILLÄGGSBESLUT
2021-08-26

RS 2021-0319

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Fastighets- och servicenämnden
P 8

Beslut om godkännande av ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna”

Vi Socialdemokrater ställer oss bakom förslaget till principöverenskommelse mellan regionen och Solna stad. Vi vill därutöver i tillägg framhålla följande att beaktas i det fortsatta arbetet.

Det är en viktig epok i landets sjukvårdshistoria som förändras när det stora området Gamla Karolinska nu övergår från renodlat område för sjukvård - tidigare med nationellt, numera regionalt huvudmannaskap - till ett utvecklingsområde för både sjukvård och bostäder i centrala Storstockholm.

En principöverenskommelse är naturligtvis av översiktlig karaktär och kommande arbete inför och inom detaljplaneskedet behöver konkretisera hur mark- och fastighetsanvändningen ska se ut. För regionens del är det av stor vikt att modern sjukvård kan bedrivas och successivt byggas ut även i ett område med omfattande bostadsbebyggelse. Inför detta arbete bör bl.a. följande beaktas.

• Det bedrivs redan idag en omfattande sjukvårdsverksamhet i området. Framtida vård kommer med all sannolikhet att både öka och utvecklas i takt med ett ökat antal invånare och en åldrande befolkning. Delar av verksamheten inom vården kan vara störande för omgivningen. Tillkomsten av ca 3000 bostäder i området måste därför ske så att eventuella konflikter mellan vård och boende inte får till följd att regionens sjukvård inte kan upprätthållas.

• Vårdens förutsättningar förändras kontinuerligt. Därför måste överenskommelsen ge förutsättningar för tillräckliga framtida kompletteringsytor för sjukvården, inklusive angöring och transporter. Ambitionen att i området utveckla förutsättningar för Life Science av internationell spetskaraktär måste kunna förverkligas.

• I ett långsiktigt perspektiv kan man inte bortse från att det kan komma krislägen som gör att vård inte kan bedrivas i nuvarande typ av fastigheter med inbjudande glasfasader. En strategi för eventuellt utrymningsbehov i krislägen av skilda slag behöver utvecklas i kommande planering.

Visma Addo ID-nummer : 85249c1d-4a6d-4546-82e5-47a6cdf3db41

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

• Bostadsmarknaden i regionen är på många sätt besvärlig. Unga på väg ut i livet och familjer med låga eller måttliga inkomster har svårt att få fram kapital till köp av bostad. Många företag vittnar också om att rekryteringen av arbetskraft försvåras av läget på bostadsmarknaden i regionen. Det gäller också inom sjukvården. För att vi ska klara framtidens kompetensförsörjning i vården måste denna fråga utvecklas. En möjlighet kan vara att ge Locum i uppdrag att låta bygga personalbostäder, antingen genom nyproduktion eller konvertering av annat bestånd.
Det bör vara ett gemensamt intresse mellan regionen och Solna att det bland de kommande bostäderna blir en rimlig balans mellan hyreslägenheter och bostadsrätter. Och för regionens och vårdens del bör således en del av fastighetsbeståndet sättas av för personalbostäder – sker inte det riskerar vården att lida personalbrist.

• Den för flera generationer bekanta entrén till gamla Karolinska sjukhuset är miljöklassad och får naturligtvis inte förändras. Ytan framför entrén med alla bussparkeringar kan däremot förskönas och ge en värdig entré till det nya kombinerade bostads- och sjukvårdsområdet Karolinska.

Visma Addo ID-nummer : 85249c1d-4a6d-4546-82e5-47a6cdf3db41

2021-08-26

LOC 2019-0612

Beslutsinformation

Informationssäkerhetsklass: K1

Beslutsinformation

från möte med styrelsen i Locum AB torsdagen den 26 augusti, kl. 14.00 – 15.20, digitalt via Microsoft Teams.

Beslutsärenden

§ 10 Godkännande av ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” (LOC 2019-0612)

Beslutsunderlag

1. ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Solna” inklusive bilagor

Föredrog direktören för affärsstöd Marit Brusdal Penna ärendet.

Lämnade Rolf Lindell för Socialdemokraternas räkning in ett förslag till tilläggsbeslut, bilaga 2.

Beslut

Beslutade styrelsen för Locum AB föreslå fastighets- och servicenämnden föreslå regionstyrelsen föreslå regionfullmäktige besluta

att godkänna ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna”

att godkänna justerad utvecklings- och försäljningsinriktning

att avsätta 150 miljoner kronor för framtagande av detaljplan, inklusive framtagande av erforderliga underlag och utredningar och projektering

att ge Locum AB i uppdrag att utreda momsfrågan kopplat till exploateringsprojektet

att ge Locum AB i uppdrag att för Region Stockholms räkning underteckna ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” och företräda Region Stockholm vid fullgörandet av de åtaganden som följer av principöverenskommelsen innefattande rätt att för Region Stockholms räkning underteckna till åtagandena hörande handlingar.

Locum AB
Box 17201, 104 62 Stockholm

Besöksadress
Östgötagatan 12, Stockholm

Kundtjänst 08-123 172 00
Växel 08-123 170 00

locum.se
Org. nr 556438-7909

VI ÄR EN DEL AV REGION STOCKHOLM

2021-08-26

LOC 2019-0612

Beslutsinformation

Informationssäkerhetsklass: K1

att avslå Rolf Lindells förslag till tilläggsbeslut.

Beslutade styrelsen för Locum AB för egen del, under förutsättning av regionfullmäktiges beslut,

att VD för Locum AB uppdras att underteckna ”Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna” och företräda Region Stockholm vid fullgörandet av de åtaganden som följer av principöverenskommelsen innefattande rätt att för Region Stockholms räkning underteckna till åtagandena hörande handlingar.

Reserverade sig Rolf Lindell, för Socialdemokraternas räkning, mot styrelsens beslut att avslå förslaget till tilläggsbeslut.

Paragrafen förklarades omedelbart justerad.

Intygas:

Charlotte Viksten

Styrelsesekreteraren

Mall reviderad: 2019-09-25

Mellan Solna kommun (org. nr. 212000-0183), genom dess kommunstyrelse, nedan kallad **Staden**, och Region Stockholm (org.nr. 232100-0016) nedan kallad **Regionen** träffas följande

Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, utveckling av delar av fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna

BAKGRUND

Med utgångpunkt i den fördjupade översiktsplanen för Karolinska - Norra Station träffades 2008 ”Principöverenskommelse avseende Karolinskaområdet” mellan Staden och Regionen. Principöverenskommelsen beskriver översiktligt principerna för planeringsförutsättningarna och exploateringen av Karolinskaområdet.

Som en följd av beslutet att bygga ut tunnelbanan till Arenastaden via Hagastaden träffades 2014 en ny principöverenskommelse mellan Staden och Regionen om principerna för detaljplanering och genomförande avseende Norra Hagastaden. I överenskommelsen regleras bland annat formerna för Regionens bidrag till Stadens medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan från Odenplan till Arenastaden.

Under 2015 och 2016 utarbetades ett planprogram för Norra Hagastaden som godkändes av byggnadsnämnden i Solna i september 2016. Programmet beskriver och anger riktlinjer för hur den norra delen av Hagastaden ska utvecklas. Inriktningen är att programområdet ska innehålla en blandning av bostäder, service, verksamheter och vårdlokaler.

För nödvändiga kommungränsjusteringar mellan Solna och Stockholm till följd av projekt Hagastaden tecknade Staden, Regionen och Stockholms stad under 2017 en överenskommelse ”Överenskommelse om kommungränsjustering m m i Hagastaden”.

Utifrån planprogrammet är Regionen och Staden överens om att påbörja detaljplanearbete för den första etappen av Norra Hagastaden i Solna. Parterna är vidare överens om att övriga etapper inom programområdet som senare blir föremål för liknande överenskommelser och detaljplanearbete ska ta avstamp i vad som parterna enas om i denna överenskommelse samt att utredningar, frågor vad avser parkering och infrastruktur m.m. ska samordnas för kommande etapper och programområdet som helhet.

§ 1

MARKÄGANDE

Regionen är lagfaren ägare till fastigheterna Haga 4:17 och Haga 4:18 i Norra Hagastaden i Solna. De delar av ovanstående fastigheter som nu är föremål för utveckling benämns nedan Markområdet. Markområdets geografiska läge framgår av bilaga 1.

§ 2

AVSIKTSFÖRKLARING/MÅL

I enlighet med intentionerna i Program för Norra Hagastaden är målsättningen med utvecklingen att skapa en sammanlänkande stadsdel mellan Solna och Stockholm med en blandning av bostäder, vård och verksamheter. Inriktningen är att skapa en blandad stadsbebyggelse med ambitionen att andelen bostäder

skall maximeras med beaktande av stadsmässiga kvaliteter och miljömässiga begränsningar. Bebyggelsen skall utformas med höga krav avseende hållbarhet, arkitektonisk utformning och stadskvaliteter såsom levande bottenvåningar mot omgivande gator.

Regionen och Staden skall tillsammans verka för att Markområdet detaljplaneras för minst 99 000 kvm ljus BTA bostäder och 25 000 kvm ljus BTA kommersiella lokaler. Därutöver skall detaljplanen möjliggöra cirka 67 000 – 87 000 kvm ljus BTA för vård, utbildning, forskning och laboratorieverksamhet. Parterna är överens om att den nya bostadsbebyggelsen, i Norra Hagastaden, skall innehålla en jämn fördelning av olika lägenhetsstorlekar, där minst 20 procent av lägenheterna har minst omfattningen fyra rum och kök.

Regionen skall till Staden integrerat i bostadsbebyggelsen inom Markområdet med hyresrätt upplåta dels en förskola för cirka 140 barn, som utformas i enlighet med stadens program för typförskola, dels en gruppbostad om cirka 400 - 500 kvadratmeter för LSS-boende. Gruppbostaden skall omfatta 6 lägenheter, 1 personallägenhet samt gemensamhetsutrymmen och utformas i enlighet med anvisningar i lokalprogram som Staden upprättar. Regionen är införstådd med att LSS-boende faller inom verksamhetsklass 5B enligt Boverkets byggregler och de särskilda krav avseende brandskydd som detta innebär. Hyresavtal för förskolan och gruppbostaden, som fastställer de huvudsakliga villkoren för hyresförhållandet, skall träffas innan detaljplan enligt § 3 blir föremål för antagande, vilka hyresavtal dock skall äga giltighet endast under förutsättning att detaljplanen vinner laga kraft.

Regionen och Staden är överens om att genomförandet av utbyggnaden av tunnelbanan från Odenplan till Arenastaden är av stor betydelse för utvecklingen av Markområdet. Mot bakgrund av detta förklarar sig Regionen beredd att bidra till Stadens medfinansiering av detta projekt på sätt som framgår av § 4.3.

I övrigt skall följande huvudprinciper gälla:
- Parkering skall tillskapas på kvartersmark inom Markområdet alternativt som en eller flera samfällda parkeringsanläggningar i kommande etapper inom programområdet. Stadens parkeringsnorm skall gälla, som beaktar närhet till kollektivtrafik, erbjudande om mobilitetstjänster och samnyttjande av parkering mellan verksamheter och bostäder.

- Av Regionen ägd mark, som i blivande detaljplan utgör allmän plats skall vederlagsfritt överlåtas med äganderätt till Staden.
- Regionen är medveten om att Staden kan komma att ställa krav på att Markområdet skall försörjas med mobil eller stationär sopsug i enskild regi, där det är möjligt utifrån förutsättningarna i den befintliga bebyggelsen. Staden skall i ett tidigt skede definiera krav på en sådan anläggning för att undvika onödiga kostnader i senare skeden.

- Staden är medveten om att Regionen kan komma att försälja blivande byggrätter inom Markområdet till en eller flera exploatörer före eller efter antagandet av detaljplanen med tillhörande avtal om exploatering. I förhållande till Staden svarar Regionen för fullgörandet av de förpliktelser och åtaganden som enligt principöverenskommelsen och kommande avtal om exploatering kommer att åligga Regionen.

§ 3

DETALJPLAN

Regionen och Staden skall tillsammans verka för att en ny detaljplan för Markområdet, med en genomförandetid om 10 år, och med utgångspunkt i de principer som framgår av § 2 ovan, tas fram, antas och vinner laga kraft. Planarbetet skall påbörjas under 2021 och bedrivas med målsättningen att en detaljplan för området kan antas under 2023.

Om miljö- och byggnadsförvaltningen önskar skall planarbetet genomföras med konsultmedverkan. Miljö- och byggnadsförvaltningen utser plankonsult.

Ett gestaltningsprogram för Markområdet skall tas fram i anslutning till planarbetet.

§ 4

EKONOMI, ANSVARSFÖRDELNING M M

4.1. Utrednings- och projekteringsfasen

Regionen skall utföra och bekosta samtliga utrednings- och projekteringsåtgärder avseende kvartersmarken och kommunala anläggningar inom allmän plats som behövs för detaljplanearbetet och för att parterna skall kunna träffa avtal om exploatering enligt § 4.4.

Utredning och projektering av kommunala anläggningar inom allmän plats skall ske i samråd med Staden i enlighet med Stadens tekniska standard och samordnas med arbetet avseende det gestaltningsprogram som omnämns ovan. Projekteringen skall resultera i systemhandlingar som skall godkännas av Staden innan detaljplanen blir föremål för antagande. Med kommunala anläggningar avses här inte ledningar tillhöriga Solna Vatten AB, Norrenergi AB eller övriga ledningsägare. Staden ska aktivt medverka i planering, kravställning och granskning av projektering innan det slutliga godkännandet sker.

För samordning av projektering och framtagande av handlingar och avtal avseende anläggningar tillhöriga Solna Vatten AB och övriga ledningsägare skall Staden aktivt delta i samordningsarbetet. Staden skall löpande godkänna handlingarna i god tid för att undvika onödiga kostnader för Regionen och övriga parter.

För detaljplanearbetet skall Regionen träffa ett plankostnadsavtal med miljö- och byggnadsförvaltningen.

4.2. Genomförandefasen

Ansvars- och kostnadsfördelning för genomförandet skall regleras i detalj i det avtal om exploatering som parterna enligt § 4.4 nedan skall träffa. Följande principer skall gälla.

Regionen skall ansvara för och bekosta samtliga bygg- och anläggningsåtgärder inom såväl kvartersmark som allmän plats, inklusive detaljprojektering, rivningar och ledningsflytt, evakueringar samt eventuella efterbehandlingsåtgärder som krävs för att Markområdet skall kunna användas i enlighet med de ändamål som anges i den blivande detaljplanen.

Detaljprojektering avseende allmän plats skall ske i samråd med Staden i enlighet med Stadens tekniska standard och detaljplanens gestaltningsprogram. Innan Regionen upphandlar arbeten avseende allmän plats skall alla bygghandlingar hänförliga till upphandlingen vara godkända av Staden.

Efter fullgörande enligt ovan är Regionen befriad från gatukostnadsersättning. Detta gäller inte kostnader för framtida förbättringar av gator eller andra allmänna platser med därtill hörande anordningar inom markområdet.

Regionen skall teckna särskilt avtal för VA-anläggningar med Solna Vatten innan detaljplanen för Markområdet kan antas av Staden. Följande principer skall gälla:

- Anläggningar avseende vatten och avlopp utanför blivande kvartersmark inom Markområdet skall utföras och bekostas av Solna Vatten. Regionen skall ansvara för erforderlig ledningsflytt och rivning för att möjliggöra anläggningen.

- Solna Vatten skall utföra och bekosta erforderliga anläggningar för vatten och avlopp från Markområdet till Solna Vattens befintliga ledningar vid Solna Kyrkväg. Regionen skall bekosta erforderlig ledningsflytt och rivning för att möjliggöra förläggningen. Regionen skall medge Solna Vatten ledningsrätt på kvartersmark för anläggningarna. Regionen skall bekosta flytt av anläggningarna om det vid kommande etapper visar sig dessa behöver flyttas.

- Anläggningsavgifter och brukningsavgifter erläggs av Regionen vid varje tidpunkt gällande taxa.

- E område inrättas för erforderlig pumpstation inom markområdet

- För dagvattnet från Eugeniavägen, mellan kvarteret Princeton och NKS expansionskvarter inom detaljplanen för nytt universitetssjukhus (SBN 2008:350), ska Regionen inom Markområdet utföra samt bekosta anläggningar för rening och fördröjning enligt Solna stads dagvattenstrategi, senast när det ansluts till Solna Vattens dagvattenledning i Eugeniavägen

Regionen skall bekosta all erforderlig fastighetsbildning.

4.3. Bidrag till medfinansiering av utbyggd tunnelbana

Parterna är överens om att Regionen i egenskap av fastighetsägare inom Norra Hagastaden skall bidra till Stadens medfinansiering avseende utbyggnaden av tunnelbanan från Odenplan till Arenastaden. Parterna är överens om att bidraget från Regionen skall baseras på byggrätten som tillskapas i detaljplaneringen och skall uppgå till 700 kr/m² ljus BTA för bostäder och 500 kr/m² ljus BTA för kommersiella lokaler. Kvarter 23 och kvarter 15, i enlighet med bilaga 1, undantas från Regionens bidragsskyldighet . Vid beräkning av beloppen har hänsyn tagits till parternas övriga mellanhavanden och gemensamma intressen hänförliga till Projektet ”Utbyggnad av tunnelbana från Odenplan till Arenastaden”. Bidraget skall erläggas 30 dagar efter lagakraftvunnen detaljplan.

4.4. Avtal om exploatering

Innan detaljplan för Markområdet enligt § 3 ovan antas skall parterna träffa ett avtal om exploatering. Avtalet skall i detalj reglera bland annat: Fastighetsbildning; Överlåtelse av mark som i detaljplan utgör allmän plats; Upplåtelse av servitut, gemensamhetsanläggningar m m; Efterbehandlingsåtgärder; Tidplan för genomförandet av exploateringen; Utformning av bebyggelse och allmänna platser genom hänvisning till gestaltningsprogram; Sophantering och annan teknisk försörjning; Skydd av vegetation; Dagvattenhantering inklusive skyfallshantering; Hänvisning till projektspecifikt miljöprogram; Kontroller, garantitider och vitesföreläggganden för Regionens åtaganden; Säkerheter för Regionens åtaganden; Villkor för överlåtelse av avtalet m m.

4.5. Samordning med andra projekt i Hagastaden

Regionen är medveten om att det kommer att genomföras ett antal andra större byggnads- och infrastrukturprojekt i anslutning till Norra Hagastaden under de kommande åren. Det innebär att samordning med andra projekt kan behöva ske. Regionen skall ansvara för erforderlig samordning med Stockholms stad i samband med genomförandet. Solna stad ska delta i samordningsarbetet. Regionen är medveten om att samordningen kan påverka tidplan och genomförandeplanering för exploatering av Markområdet.

§ 5

GILTIGHET

Denna principöverenskommelse är till alla delar förfallen utan ersättningsrätt från någondera parten om inte dels kommunstyrelsens och Regionfullmäktiges beslut att godkänna denna principöverenskommelse vinner laga kraft, dels överenskommelse om exploatering enligt § 3 ovan träffats mellan Staden och Regionen senast tre år efter undertecknandet av denna principöverenskommelse.

Regionen är medveten om

- att beslut om att anta detaljplan meddelas av byggnadsnämnden eller kommunfullmäktige. Beslut om att anta detaljplan ska föregås av samråd med dem som berörs av planen och andra beredningsåtgärder.
- att sakägare har rätt att anföra besvär mot beslut att antaga detaljplan och att beslut om antagande av detaljplan kan prövas av länsstyrelsen, mark- och miljödomstolen och högre instanser samt bli föremål för rättsprövning,
- att denna principöverenskommelse inte är bindande för kommunens myndighetsutövande organ, med undantag för kommunstyrelsen, vid prövning av förslag till detaljplan.

Denna principöverenskommelse har upprättats i två likalydande exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

Solna den	Ort och datum:
För Solna kommun genom dess kommunstyrelse	Region Stockholm
.....	.....
( )	( )
.....	.....
( )	( )

BILAGA
Bilaga 1. Markområdet

Bilaga 1

Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, Norra Hagastaden

Planområde

Principöverenskommelse avseende detaljplan 1, Norra Hagastaden

Bilaga 2

Byggrätter för vård, utbildning, forskning, laboratorier som i dp 1 undantas från bidrag till medfinansiering av utbyggd tunnelbana

§ 231
Yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63)

RS 2021-0750

Ärendebeskrivning
Region Stockholm har beretts möjlighet att lämna yttrande över betänkande från Cybersäkerhetsberedningens ”Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem” (SOU 2021:63).

Beslutsunderlag
Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Sammanfattning av SOU 2021:63, Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem
Karolinska universitetssjukhuset yttrande den 21 oktober 2021
Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 20 oktober 2021
Fastighets- och servicenämndens yttrande den 28 oktober 2021

Yrkanden
1:e vice ordförande Gustav Hemming (C) yrkar bifall till regionrådsberedningens förslag i skrivelse den 1 december.

Beslut
Regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63).

V-ledamöterna deltar ej i beslutet.

Särskilt uttalande
S-ledamöterna anmäler särskilt uttalande (bilaga).

Expedieras till
Akten

Regionstyrelsen

Socialdemokraterna

SÄRSKILT UTTALANDE
2021-12-14

Ärende 10
RS 2021-0750

Yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet - behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63)

Socialdemokraterna delar regionledningskontorets synpunkter på betänkandet, och håller med om att cybersäkerhet och skydd för informationssystem är en väldigt viktig fråga för regionen och alla dess verksamheter.

Men även regionen i sig har ett ansvar att skydda information och data. Vi oroar oss över högerstyrets naiva inställning till främmande makts investeringar i den svenska välfärden och infrastrukturen, och vad det kan innebära för region Stockholms säkerhet.

Vi lyfte i vårt budgetförslag för 2022 särskilt vikten av en brandvägg mot auktoritära regimer, speciellt kopplat till områden som rör vårddata och personlig integritet.

Därutöver har vi inför upphandlingar av samhällsviktig kollektivtrafik lyft frågan om främmande makts medverkan i de processerna och hur man agerar för att säkerhetsklassad information inte ska hamna i fel händer.

Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2021-12-01

RS 2021-0750

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63)

Föredragande regionråd: Irene Svenonius

Ärendebeskrivning

Region Stockholm har beretts möjlighet att lämna yttrande över betänkande från Cybersäkerhetsberedningens ”Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem” (SOU 2021:63).

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63).

Regionrådsberedningens motivering

Regionstyrelsen har beretts möjlighet att lämna yttrande över betänkande från Cybersäkerhetsberedningens ”Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem” (SOU 2021:63).

I syfte att göra användningen av ett informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet säkrare, vilket anses stärka skyddet för Sveriges säkerhet, föreslår utredningen överföring av säkerhetsskyddsförordningens bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem till säkerhetsskyddslagen med tillkommande reglering.

För Region Stockholms samhällsviktiga och integritetskänsliga verksamheter är cybersäkerhet oerhört viktigt. Regionrådsberedningen delar därför regionledningskontorets bedömning att de föreslagna åtgärderna och författningsändringarna är positiva, trots att de innebär en viss påverkan av det kommunala självstyret. Regionrådsberedningen tillstyrker sålunda betänkandets förslag till författningsändringar.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande

2. Sammanfattning av SOU 2021:63, Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem
3. Karolinska universitetssjukhuset yttrande den 21 oktober 2021
4. Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 20 oktober 2021
5. Fastighets- och servicenämndens yttrande den 28 oktober 2021

Irene Svenonius

Regionledningskontoret
Vesna Lucassi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-11-08

RS 2021-0750

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63).

Sammanfattning

Region Stockholm har beretts möjlighet att lämna yttrande över betänkande från Cybersäkerhetsberedningens ”Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem” (SOU 2021:63).

För att göra användningen av ett informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet säkrare, och därmed stärka skyddet för Sveriges säkerhet, föreslår utredningen överföring av säkerhetsskyddsförordningens bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem till säkerhetsskyddslagen med tillkommande reglering. Åtgärder som föreslås berör driftsättning och väsentlig förändring av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet, bl.a. krav på godkännande, särskild säkerhetsskyddsbedömning och lämplighetsprövning, liksom utvidgad samrådsskyldighet. Samrådsmyndigheterna (Säkerhetspolisen och Försvarsmakten) föreslås ges möjligheter att besluta åtgärdsföreägganden och att förbjuda en ur säkerhetsskyddssynpunkt olämplig driftsättning eller förändring av informationssystem.

Region Stockholm tillstyrker betänkandets förslag till författningsändringar.

Bakgrund

Europeiska unionen (EU) har antagit ett antal strategier, policys och förordningar för att stärka cybersäkerheten i unionen och medlemsstaterna.[1] Det huvudsakliga

[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/881 av den 17 april 2019 om Enisa (Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå) och om cybersäkerhetscertifiering av

syftet med förordningen är att uppnå en hög nivå i fråga om cybersäkerhet, cyberresiliens och förtroende inom unionen och säkerställa en väl fungerande inre marknad. [2]

Utredningen överlämnade sitt delbetänkande Kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt (SOU 2020:25). Riksdagen har fattat beslut om att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt ska träda i kraft den 28 juni 2021.[3] I lagen finns kompletterande nationella bestämmelser om bl.a. nationell myndighet för cybersäkerhetscertifiering, tillsyn, sanktioner och förfarandet vid cybersäkerhetscertifiering.

Utredningens uppdrag är avgränsat till att överväga om det finns anledning att införa en nationell särskilt anpassad certifieringsordning för IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem[4] i säkerhetskänslig verksamhet och/eller krav på godkännande av en myndighet innan sådana IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem får driftsättas. Utredningen konstaterar att enskilda åtgärder av detta slag inte ensamt utgör varken tillräckliga åtgärder för att möta generella krav på informations- och cybersäkerhet eller ens möta kraven på säkerhet i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet, då även övriga förutsättningar för en fullgod informations- och cybersäkerhet måste föreligga.

För att göra användningen av ett informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet säkrare, och därmed stärka skyddet för Sveriges säkerhet, föreslår utredningen ändringar i säkerhetsskyddslagen, bl.a. överföring av bestämmelser från säkerhetsskyddsförordningen till säkerhetsskyddslagen, samt utvidgad samrådsskyldighet och möjligheter att besluta åtgärdsföreläggande och förbud mot driftsättning av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Föreslagna ändringar innebär bl.a. följande åtgärder.

---

informations- och kommunikationsteknik och om upphävande av förordning (EU) nr 526/2013 (cybersäkerhetsakten) trädde i kraft den 27 juni 2019.

[2] Åtgärder som bl.a. rör försvar och nationell säkerhet faller utanför EU:s kompetens (art. 4.2 EU-fördraget).

[3] Lag (2021:553) med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt.
Förordning (2021:555) med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt

[4] För nätverks- och informationssystem som används i eller har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet finns i dag särskilda krav i säkerhetsskydds-förordningen (2018:658). Bestämmelserna innehåller även krav på samråd med Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten i de fall informationssystemen kan komma att behandla säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter av visst slag och informationssystem där obehörig åtkomst till systemen kan medföra en skada för Sveriges säkerhet som inte är obetydlig.

- Säkerhetsskyddsförordningens bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem ska överföras till säkerhetsskyddslagen.
- Befintligt krav på verksamhetsutövare att göra en särskild säkerhets-skyddsbedömning utvidgas till att även omfatta planerade väsentliga förändringar av informationssystem som kan ha betydelse för säkerhetskänslig verksamhet.
- Verksamhetsutövare ska pröva lämpligheten av en planerad driftsättning eller väsentlig förändring av informationssystem som har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet. Om lämplighetsprövningen leder till bedömningen att det planerade förfarandet är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt ska det inte inledas.
- Lämplighetsprövningen ska, liksom den särskilda säkerhetsskydds-bedömningen, dokumenteras.
- I fall verksamhetsutövarens lämplighetsprövning leder till bedömningen att det planerade förfarandet inte är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt ska verksamhetsutövaren – om övriga rekvisit för samråd är uppfyllda – samråda med ansvarig tillsynsmyndighet (Säkerhetspolisen).
- Verksamhetsutövares skyldighet att, inför driftsättning eller väsentlig förändring av vissa informationssystem, samråda med Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten ska inte begränsas till att ske i form av en skriftlig process.
- Säkerhetspolisen och Försvarsmakten ska, i egenskap av samrådsmyndigheter enligt säkerhetsskyddslagen, få inleda samråd och inom ramen för ett samråd besluta åtgärdsföreläggande mot verksamhets-utövaren att vidta en säkerhetsskyddsåtgärd i berört informationssystem.
- Samrådsmyndigheterna ska även få möjlighet att förbjuda en ur säkerhetsskyddssynpunkt olämplig driftsättning eller förändring åsidosätter samrådsskyldigheten eller agerar i strid med meddelat förbud.
- Tillsynsmyndigheterna får en ny undersökningsbefogenhet genom möjligheten att, vid äventyr av vite, få tillgång till verksamhetsutövares informationssystem.

Utredningen föreslår att regeringen ger Försvarets materielverk (FMV) i uppdrag att, i samråd och samverkan med främst de myndigheter som ingår i det nationella cybersäkerhetscentret, utveckla formerna för hur gemensamt framtagna hot-, sårbarhets- och riskbedömningar samt skyddsprofiler kan tas fram till stöd för kravställning på IKT-produkter, -tjänster och -processer som ska användas i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft 2022-07-01.

Fastighets- och servicenämnden, Trafiknämnden, Karolinska universitetssjukhuset och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet.

Karolinska universitetssjukhuset har i yttrande 2021-10-21 avstått från att lämna specifika synpunkter.

SLSO har i beslut 2021-10-20, § 9, påtalat att förslagen för SLSO:s del bedöms vara av begränsad betydelse. Bedömningen är att de förslag som utredningen presenterar är bra och skulle innebära en trygghet och säkerhet i arbetet med att driftsätta ett system som är av betydelse för Sveriges säkerhet.

Fastighets- och servicenämnden har genom tjänstemannayttrande på delegation från nämnden 2021-10-28 ställt sig positiva till utredningens förslag, men menar också att konsekvenserna för regioner inte är tillräckligt utredda. Förvaltningen ser en risk för administrativa kostnader och ökade ledtider. Förvaltningen lyfter även behovet av begreppsförtydliganden och vägledningar, och betonar vikten av beställarkompetens och expertis i framtida upphandlingar.

Trafiknämnden har vid remisstidens utgång inte inkommit med yttranden.

Region Stockholms yttrande
Regionledningskontoret är positiva till utredningens förslag och tillstyrker betänkandets förslag till författningsändringar.

Med den tilltagande digitaliseringen och globaliseringen skapas nya former för kommunikation och informationslagring i snabb takt, och med det nya hot och risker mot offentliga och privata aktörer. Region Stockholm noterar den av utredningen framförda bedömningen att den föreslagna regleringen i viss mån påverkar den kommunala självstyrelsen, och tillstyrker utredningens bedömning att författningsändringarna är nödvändiga för att skydda de mest skyddsvärda verksamheterna i samhället.

Ekonomiska konsekvenser
Regionstyrelsens beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser.

De ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag bedöms troligen vara begränsade och bör ställas mot det stärkta skydd som förslagna

författningsändringar medför för de mest skyddsvärda verksamheterna i Sverige.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Susanne Bayard
IT-direktör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av SOU 2021:63, Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem
2. Karolinska universitetssjukhuset yttrande den 21 oktober 2021
3. Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 20 oktober 2021
4. Fastighets- och servicenämndens yttrande den 28 oktober 2021

Beslutsexpediering

1. Karolinska universitetssjukhuset
2. Stockholms läns sjukvårdsområde
3. Fastighets- och servicenämnden

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-11-08

Sammanfattning

Uppdraget

Europeiska unionen (EU) har antagit ett antal strategier, policys och förordningar för att stärka cybersäkerheten i unionen och medlemsstaterna. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/881 av den 17 april 2019 om Enisa (Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå) och om cybersäkerhetscertifiering av informations- och kommunikationsteknik och om upphävande av förordning (EU) nr 526/2013 (cybersäkerhetsakten) trädde i kraft den 27 juni 2019. Det huvudsakliga syftet med förordningen är att uppnå en hög nivå i fråga om cybersäkerhet, cyberresiliens och förtroende inom unionen och säkerställa en väl fungerande inre marknad. Det europeiska ramverket för cybersäkerhetscertifiering, dvs. EU:s cybersäkerhetsakt och de genomförandeakter som utfärdas med stöd av cybersäkerhetsakten, kommer att reglera den cybersäkerhetscertifiering som följer av en europeisk certifieringsordning för cybersäkerhetscertifiering som fastställts av kommissionen.

Utredningens uppdrag i den första delen var att föreslå de anpassningar och kompletterande nationella författningsbestämmelser som EU:s cybersäkerhetsakt ger anledning till och som behöver finnas på plats när förordningen i sin helhet börjar tillämpas den 28 juni 2021. Vidare ingick att även överväga och föreslå vilken befintlig nationell myndighet som ska utses att fullgöra de uppgifter och tilldelas de ansvarsområden som följer av EU:s cybersäkerhetsakt, bl.a. uppdraget att utöva tillsyn över efterlevnaden av det europeiska ramverket för cybersäkerhetscertifiering.

Utredningen överlämnade sitt delbetänkande *Kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt* (SOU 2020:25) i september 2020. Regeringen har efter remissbehandling av utredningens delbetänkande överlämnat proposition 2020/21:186 *Kompletterande bestäm-*

melser till EU:s cybersäkerhetsakt till riksdagen och i den lämnat förslag på en ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt. I den föreslagna lagen finns kompletterande nationella bestämmelser om bl.a. nationell myndighet för cybersäkerhetscertifiering, tillsyn, sanktioner och förfarandet vid cybersäkerhetscertifiering. Riksdagen har den 9 juni 2021 beslutat i enlighet med vad som föreslås i angivna proposition och fattat beslut om att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt ska träda i kraft den 28 juni 2021. Regeringen har i anslutning till att lagen ska börja tillämpas utsett Försvarets materielverk till nationell myndighet för cybersäkerhetscertifiering med de uppgifter som följer av det europeiska ramverket för cybersäkerhethetscertifiering, dvs. EU:s cybersäkerhetsakt och de genomförandeförordningar som ska utfördas med stöd av cybersäkerhetsakten.

Samtidigt kan noteras att åtgärder som bl.a. rör försvar och nationell säkerhet faller utanför EU:s kompetens (art. 4.2 EU-fördraget). I artikel 1.2 EU:s cybersäkerhetsakt anges därför att förordningen inte ska påverka medlemsstaternas befogenheter i fråga om nät- och informationssäkerhet, särskilt inte verksamhet som berör allmän säkerhet, försvar, nationell säkerhet och statens verksamhet på strafflagstiftningens område.

Regeringen framhåller i direktiven till utredningen att det måste kunna ställas särskilda krav på säkerhet på nätverks- och informationssystem för att skydda nationell säkerhet och att det finns anledning att nu överväga om ytterligare nationella krav bör införas för att säkerställa att nätverks- och informationssystem som ska användas i säkerhetskänslig verksamhet uppfyller de krav som behövs för att upprätthålla skyddet av sådana verksamheter.

Utredningens uppdrag innefattar därför att bedöma om det finns anledning att införa nationella särskilda krav på att IKT-produkter, -tjänster och -processer, som ingår i ett nätverks- och informationssystem som ska användas i säkerhetskänslig verksamhet, ska vara certifierade enligt en nationell särskilt anpassad certifieringsordning utformad för säkerhetskänslig verksamhet.

I uppdraget ingår även att överväga om det finns anledning att införa krav på godkännande från en myndighet för att sådana IKT-produkter, -tjänster och -processer ska få tas i drift i viss eller all säkerhetskänslig verksamhet.

I uppdraget ingår att göra en internationell jämförelse av lagstiftning som innebär särskilda krav med anledning av nationell säkerhet för IKT-produkter, -tjänster och -processer som ingår i ett nätverks- eller informationssystem i de länder som bedöms vara av intresse.

För nätverks- och informationssystem som används i eller har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet finns i dag särskilda krav i säkerhetsskyddsförordningen (2018:658). Det rör sig bl.a. om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem och om säkerhetskrav som kontinuerligt ställs på informationssystemen. Bestämmelserna innehåller även krav på samråd med Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten i de fall informationssystemen kan komma att behandla säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter av visst slag och informationssystem där obehörig åtkomst till systemen kan medföra en skada för Sveriges säkerhet som inte är obetydlig. Bestämmelserna föreskriver att det är verksamhetsutövaren som ansvarar för att se till att informationssystemen upprätthåller kraven på informationssäkerhet.

Digitaliseringsutvecklingen och kravet på informations- och cybersäkerhet

Digitaliseringen beskrivs som vår tids starkaste förändringsfaktor och innebär att en allt större andel av aktiviteterna i samhället är beroende av nätverks- och informationssystem som används av myndigheter, organisationer, företag och privatpersoner. Digitaliseringen har skapat nya former av kommunikation, datahantering och datalagring, och som medför stora möjligheter att förbättra och effektivisera olika verksamheter.

Digitaliseringen påverkar hela samhället och området kan beskrivas som horisontellt, bl.a. för att det omfattar alla samhällssektorer. Den pågående globala digitala utvecklingen och i Sverige går på många plan mycket fort och statliga myndigheter, regioner och kommuner och aktörer i näringslivet bedriver sedan många år olika digitaliseringsarbeten. I dag bygger många system för att hantera information huvudsakligen på digital informations- och kommunikationsteknik (IKT).

Med den tilltagande globaliseringen och digitaliseringen, som ökar beroenden över nations-, sektors- och ansvarsgränser, har även följt

en ökad betoning på cyberfrågor i samhället. Beroende av digital infrastruktur och tjänster genom utbredd uppkoppling till internet och anslutna enheter medför ökade sårbarheter vilket ställer högre krav på informations- och cybersäkerhet. Samtidigt som digitala utvecklingen går snabbt ökar inte informations- och cybersäkerheten i samma takt. Detta gap, och om det ökar ytterligare, medför att riskerna för att drabbas av cyberangrepp eller andra it-incidenter också ökar. Gapet kan dock minska genom olika åtgärder som bidrar till att stärka informations- och cybersäkerheten.

Nya hot, sårbarheter och risker

På samma sätt som digitaliseringen av samhällets olika verksamheter kontinuerligt medför fördelar kan den också föra med sig nya eller förändrade hot, sårbarheter och risker som påverkar informations- och cybersäkerheten i bl.a. nätverks- och informationssystem hos olika verksamhetsutövare. Det innebär att risken för cyberangrepp ökar mot olika samhällsverksamheter, särskilt vad gäller säkerhetskänsliga och andra samhällsviktiga verksamheter, som många har höga skyddsvärden. Hoten kommer främst från statliga aktörer som genomför cyberangrepp i olika syften, bl.a. som förberedelser för cyberangrepp och som industrispionage. Hoten kommer även från kriminella aktörer och ideellt motiverade aktörer, som har förmåga till cyberangrepp för olika syften.

Olika förändringsfaktorer, som utvecklingen av t.ex. 5G-system, molntjänster, artificiell intelligens och kvantdatorer, medför nya möjligheter men även ökade sårbarheter och risker som kan utnyttjas och orsaka skada på olika säkerhetskänsliga och samhällsviktiga funktioner och verksamhet men också i näringslivet, t.ex. försvarsindustrin.

Vidare skapar beroendeförhållanden mellan olika samhällsviktiga verksamheter, t.ex. elektronisk kommunikation och energisektorn, sårbarheter och risker, och cyberangrepp mot en samhällsviktig verksamhet kan få allvarliga och omfattande följder för en eller flera andra sådana verksamheter och även för totalförsvarets verksamhet.

Allvarliga brister i informations- och cybersäkerheten

En tillräcklig informations- och cybersäkerhet kan endast uppnås när alla de olika förutsättningar som krävs för en sådan säkerhet är uppfyllda, dvs. enhetlig styrning och organisering av arbetet med informations- och cybersäkerhet, ett systematiskt informationssäkerhetsarbete i verksamheten och tekniska åtgärder samt tillsyn av efterlevnaden av regelsystem och ställda krav.

Av offentliga utredningar och myndighetsrapporter framkommer att det finns allvarliga brister i informations- och cybersäkerheten på många olika områden inom en rad olika samhällsverksamheter. Detta gäller såväl statliga myndigheters verksamhet som regioner och kommuner men även organisationer och näringslivet. Av utredningarna och rapporterna framkommer att allvarliga brister finns hos många verksamhetsutövare, både vad avser det systematiska informationssäkerhetsarbetet och vad avser säkerhet i olika nätverks- och informationssystem. Vidare framkommer att det finns allvarliga brister i styrning och organisering, kunskap och kompetens samt resurstilldelning inom området för informations- och cybersäkerhet.

Utredningen gör ingen annan bedömning av redovisade brister i och nivån på informations- och cybersäkerheten än den som redovisas i de offentliga utredningar och rapporter som offentliggjorts under den senaste femårsperioden och lägger dessa till grund för slutsatsen att det måste anses behövas kraftfulla och omfattande åtgärder på många olika områden för att stärka informations- och cybersäkerheten, dels mer allmänt i samhällets olika verksamheter men särskilt vad avser säkerhetskänsliga och andra samhällsviktiga verksamheter. De allvarliga bristerna innebär uppenbara risker för cyberangrepp mot nätverveks- och informationssystem som kan medföra allvarliga konsekvenser för såväl hela samhället som aktörer inom olika verksamhetsområden, och som därigenom även kan få allvarliga konsekvenser för verksamheten i totalförsvaret.

Uppdraget är avgränsat till att överväga om det finns anledning att införa en nationell särskilt anpassad certifieringsordning för IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet och/eller krav på godkännande av en myndighet innan sådana IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem får driftsättas. Utredningen kan samtidigt konstatera att enskilda åtgärder av detta slag inte ensamt

utgör varken tillräckliga åtgärder för att möta generella krav på informations- och cybersäkerhet eller ens möta kraven på säkerhet i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet, då även övriga förutsättningar för en fullgod informations- och cybersäkerhet måste föreligga. Eftersom utredningens uppdrag är inriktat på att överväga de åtgärder som tas upp i utredningsdirektiven har utredningen därför inte närmare övervägt de övriga åtgärder som bör vidtas för att stärka informations- och cybersäkerheten mer allmänt eller i den säkerhetskänsliga verksamheten, utom när det gäller behovet av styrning och samordning då dessa behov även utgör grundläggande förutsättningar för de överväganden som utredningen gör i betänkandet.

Behov av ökad styrning och samordning

Flera offentliga utredningar och rapporter har pekat på behovet av att stärka styrningen och samordningen av digitaliseringen, särskilt när det gäller utbyggnad av infrastruktur och samordning av arbete med informations- och cybersäkerhet. Den nationella marknaden utgör en avreglerad marknad med olika skikt av infrastrukturproducenter, operatörer och tjänsteutvecklare. Sverige är nationellt i en situation där nästan alla grundläggande samhällsfunktioner förutsätter och bygger på en fungerande digital infrastruktur. Det saknas dock regler och systematik för och samordning av den digitala utvecklingen och utbyggnaden.

Mot bakgrund av mängden offentliga aktörer är detta en uppgift av betydande omfattning då frågan berör bl.a. fler än 200 statliga förvaltningsmyndigheter, 21 länsstyrelser, 20 regioner, 290 kommuner, 80 domstolar, 37 lärosäten, och 40 helägda statliga bolag. Det är en omfattande förvaltning som kompliceras av stora skillnader mellan verksamheterna vad gäller uppdrag, storlek, finansiella resurser och kompetens. Till detta kommer näringslivets verksamheter och alla företag som på något sätt utvecklar, driver och förvaltar samhällets digitala infrastruktur.

Motsvarande gäller det övergripande arbetet med att stärka informations- och cybersäkerheten i samhället i stort men även inom säkerhetskänslig och annan samhällsviktig verksamhet. Varje verksamhetsutövare har ansvar för sin egen informations- och cybersäkerhet, bl.a.

vad avser säkerhet i nätverks- och informationssystem. Det saknas emellertid i dag tillsyn över såväl statliga myndigheters verksamhet som regioners och kommuners verksamhet avseende nätverks- och informationssystem, utom såvitt avser säkerhetskänslig verksamhet och verksamhet som avser vissa samhällsviktiga och digitala tjänster. Ansvaret för tillsynsverksamhet av informations- och cybersäkerhet på dessa reglerade områden utövas dock av flera olika samråds- och tillsynsmyndigheter med i vissa fall tillämpning av olika regelsystem. Ansvaret för informations- och cybersäkerhet finns således hos många olika aktörer och styrningen och samordningen brister på både statlig, regional och kommunal nivå. Bristen på styrning och samordning medför ökade sårbarheter och risker i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänsliga och andra samhällsviktiga verksamheter. Utredningen bedömer att det bl.a. finns behov av nationell styrning och samordning vid framtagande av en gemensam hot-, sårbarhets- och riskbedömning till stöd i arbetet med informations- och cybersäkerhet. Berörda myndigheter och övriga aktörer behöver därför i större utsträckning än vad som nu sker samverka och samråda i frågor som avser informations- och cybersäkerhet.

Bristande förutsättningar för en nationell certifieringsordning för nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet

En nationell särskilt anpassad certifieringsordning för IKT-produkter, -tjänster och -processer som används i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet *kan* – när vissa förutsättningar är uppfyllda – vara en åtgärd som kan stärka säkerheten i dessa system.

Utredningen bedömer att bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen redan ger berörda myndigheter möjlighet att föreskriva att certifierade IKT-produkter, -tjänster och -processer, som uppfyller vissa säkerhetskrav, ska användas i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig och även medge undantag från en sådan skyldighet.

En nationell särskilt anpassad ordning för säkerhetskänslig verksamhet ställer krav på att det finns en nationellt framtagen gemensam hot-, sårbarhets- och riskbedömning som kan ligga till grund

för säkerhetskrav och framtagande av s.k. skyddsprofiler för olika IKT-produkter, -tjänster och -processer i dessa system. En sådan bedömning är också en förutsättning för inriktning av det nationella arbetet med det europeiska ramverket för cybersäkerhetscertifiering. I dag saknas emellertid nationellt organisation och verksamhet som ansvarar för och tar fram en sådan nationell hot-, sårbarhets- och riskbedömning.

Vidare är det europeiska ramverket för cybersäkerhetscertifiering under framtagande och utveckling. Det råder dock i dag oklarhet om i vilken omfattning som certifierade IKT-produkter, -tjänster och -processer kommer att vara tillgängliga med stöd av detta ramverk, bl.a. vad gäller IKT-produkter, -tjänster och -processer på den högsta assuransnivån och som även kan användas – vid behov efter anpassning – i säkerhetskänslig verksamhet.

Det råder även osäkerhet om det finns marknadsmässiga förutsättningar att införa en nationell särskilt anpassad certifieringsordning för säkerhetskänslig verksamhet då den svenska marknaden bedöms vara allt för liten för att företag ska få ekonomiska incitament för att låta certifiera IKT-produkter, -tjänster och -processer för användning i nätverk- och informationssystem i sådan verksamhet. Även om det skulle införas krav på obligatorisk certifiering innebär det inte någon skyldighet att tillhandhålla sådana produkter på den svenska marknaden.

Härtill kommer att det nationella certifieringsorganet CSEC vid Försvarets materielverk redan i dag ansvarar för en nationell ordning för certifiering av it-säkerhet i produkter och system, även om den nationella *Common Criteria*-baserade certifieringsordningen kan komma att ersättas av en europeisk ordning för cybersäkerhetscertifiering (EUCC). Den nationella certifieringsordningen kan på sikt utvecklas till att omfatta certifiering av IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Sammantaget gör utredningen bedömningen att det för närvarande inte föreligger tillräckliga skäl att föreslå att det införs en nationell särskilt anpassad certifieringsordning för IKT-produkter, -tjänster och -processer som används i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Det finns dock behov av att berörda myndigheter gemensamt tar fram hot-, sårbarhets- och riskbedömningar samt skyddsprofiler för

olika IKT-produkter, -tjänster och -processer som ska användas i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Utredningen föreslår därför att regeringen ger Försvarets materielverk (FMV) i uppdrag att, i samråd och samverkan med främst de myndigheter som ingår i det nationella cybersäkerhetscentret, utveckla formerna för hur gemensamt framtagna hot-, sårbarhets- och riskbedömningar samt skyddsprofiler kan tas fram till stöd för kravställning på IKT-produkter, -tjänster och -processer som ska användas i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet. En sådan nationellt framtagen bedömning med åtföljande kravställning kan även till del utgöra underlag i det nationella arbetet inom ramen för det europeiska ramverket för cybersäkerhetscertifiering.

Utredningen bedömer vidare att informations- och cybersäkerheten i statliga myndigheters verksamhet i övrigt behöver stärkas. Åtgärder bör därför vidtas som bidrar till att myndigheterna använder certifierade IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem i verksamheten om inte detta framstår som olämpligt eller omöjligt att genomföra. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bedöms redan i dag ha bemyndigande att i föreskrifter ange sådant krav på statliga myndigheter. En sådan ordning kan även bidra med kunskap och erfarenheter om behov och användning av certifierade IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem i statlig verksamhet och även ligga till grund för det nationella arbetet med hot-, sårbarhets- och riskbedömningar, som utredningen föreslår ska genomföras.

Utvidgad samrådsskyldighet och möjligheter att besluta åtgärdsföreläggande och förbud mot driftsättning av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet

Med utgångspunkt i utredningsdirektiven och mot bakgrund av de allvarliga brister i informations- och cybersäkerheten som framkommer av offentliga utredningar och myndighetsrapporter, finner utredningen skäl att överväga ett antal åtgärder som berör driftsättning och väsentlig förändring av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet. Det rör sig bl.a. om kontrollstationer såsom krav på godkännande, särskild säkerhetsskyddsbedömning, lämplighetsprövning, samråd, förelägganden och förbud.

Utredningen kan konstatera att ett eventuellt införande av krav på att informationssystem som behandlar hemliga och/eller kvalificerat hemliga uppgifter ska godkännas av en utpekad central myndighet innan driftsättning, kan bidra till att stärka skyddet av informationssystem som har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet. Denna typ av godkännandeförfarande är vanligt förekommande i andra länder och kan i sig anses utgöra en rimlig åtgärd för att stärka skyddet för nationell säkerhet.

Utredningen bedömer att nu pågående lagstiftningsåtgärder, däribland de av regeringen föreslagna ändringarna i säkerhetsskyddslagen (prop. 2020/21:194), inte kan likställas med ett formellt myndighetsgodkännande och inte heller kan anses utgöra tillräckliga åtgärder för att skydda informationssystemen i säkerhetskänslig verksamhet. Ett krav på formellt förhandsgodkännande från en central myndighet torde i och för sig medföra en oberoende tredjepartsbedömning som bidrar till skapandet av en minimistandard för kontroll av säkerhet och mer enhetliga säkerhetskrav hos verksamhetsutövarna.

Utredningen gör samtidigt bedömningen att ett nationellt införande av ett generellt krav på myndighetgodkännande av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet medför ett betydande behov av omorganisering och ökade resurser hos samråds- och tillsynsmyndigheter. Vidare skulle ett sådant krav på godkännande behöva utformas i linje med övriga krav på säkerhetsskydd för informationssystem, vilket alltjämt medför att en stor mängd säkerhetskänslig information, om än på lägre nivå, faller utanför regleringen. Innan införandet av ett krav på godkännande övervägs ytterligare bör därför utvärderas om redan föreslagna författningsändringar på säkerhetsskyddsområdet i förening med en stärkt samrådsroll för Säkerhetspolisen och Försvarsmakten utgör tillräckliga åtgärder när det gäller informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet (se nedan). Till detta kommer att vissa centrala myndigheter redan inom befintliga mandat kan föreskriva om bl.a. krav på certifierade IKT-produkter, -tjänster och -processer i informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet (se ovan) och även som en säkerhetsskyddsåtgärd förelägga en verksamhetsutövare att använda sådana produkter, tjänster och processer.

Ett utvidgat samrådsförfarande och utökade befogenheter

För att göra användningen av ett informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet säkrare, och därmed stärka skyddet för Sveriges säkerhet, föreslår utredningen ändringar i säkerhetsskyddslagen. Föreslagna ändringar innebär bl.a. följande åtgärder.

– Säkerhetsskyddsförordningens bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem ska överföras till säkerhetsskyddslagen.

– Befintligt krav på verksamhetsutövare att göra en särskild säkerhetsskyddsbedömning utvidgas till att även omfatta planerade väsentliga förändringar av informationssystem som kan ha betydelse för säkerhetskänslig verksamhet.

– Verksamhetsutövare ska pröva lämpligheten av en planerad driftsättning eller väsentlig förändring av informationssystem som har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet. Om lämplighetsprövningen leder till bedömningen att det planerade förfarandet är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt ska det inte inledas.

– Lämplighetsprövningen ska, liksom den särskilda säkerhetsskyddsbedömningen, dokumenteras.

– I fall verksamhetsutövarens lämplighetsprövning leder till bedömningen att det planerade förfarandet inte är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt ska verksamhetsutövaren – om övriga rekvisit för samråd är uppfyllda – samråda med samrådsmyndigheten (Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten).

– Verksamhetsutövares skyldighet att, inför driftsättning eller väsentlig förändring av vissa informationssystem, samråda med Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten ska inte begränsas till att ske i form av en skriftlig process.

– Säkerhetspolisen och Försvarsmakten ska, i egenskap av samrådsmyndigheter enligt säkerhetsskyddslagen, få inleda samråd och inom ramen för ett samråd besluta åtgärdsföreläggande mot verksamhetsutövaren att vidta en säkerhetsskyddsåtgärd i berört informationssystem.

– Samrådsmyndigheterna ska även få möjlighet att förbjuda en ur säkerhetsskyddssynpunkt olämplig driftsättning eller förändring

av informationssystem och besluta sanktionsavgift mot den som åsidosätter samrådsskyldigheten eller agerar i strid med meddelat förbud.[1]

– Tillsynsmyndigheterna får en ny undersökningsbefogenhet genom möjligheten att, vid äventyr av vite, få tillgång till verksamhetsutövares informationssystem.

Konsekvenser

Utredningen bedömer att skyddet för Sveriges säkerhet stärks genom förslagen.

Utredningens förslag att Försvarets materielverk (FMV) ska ges i uppdrag att i samråd och samverkan med andra myndigheter och aktörer ta fram formerna för arbetet med en nationell gemensam hot-, sårbarhets- och riskbedömning kan antas medföra vissa kostnader. Med anledning av dessa kostnader bör FMV:s anslag ökas. Eventuella kostnader för övriga berörda myndigheter bedöms rymmas inom befintliga anslagsramar.

För de verksamhetsutövare som kommer att träffas av övriga förslag kan de medföra vissa administrativa bördor och ökade kostnader som bedöms vara begränsade, främst när det gäller det utvidgade samrådsförfarandet.

Förslagen innebär även vissa ökade förvaltningskostnader för de myndigheter som kommer att vara samrådsmyndigheter (Säkerhetspolisen och Försvarsmakten). Dessa kostnader är främst beroende av i vilken omfattning som samråd kommer att ske och är i dag svåra att uppskatta. Eventuella kostnader bedöms emellertid vara begränsade och kunna rymmas inom befintlig anslagsram och förväntat utökat anslag (se prop. 2020/21:30). Förslagen bedöms också medföra ökat behov av samverkan mellan samråds- och tillsynsmyndigheter som kan generera vissa begränsade kostnader, vilka bedöms kunna rymmas inom myndigheternas anslag.

[1] De utökade befogenheterna motsvarar i allt väsentligt vad som föreslås gälla (prop. 2021/21:194) för tillsynsmyndigheter vid verksamhetsutövares anskaffning och överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet. När det gäller verksamhetsutövarens skyldigheter är dock särskilt långtgående krav på säkerhet motiverade vid just driftsättning och väsentlig förändring av informationssystem som kan komma att behandla säkerhetsklassificerade uppgifter.

Förslaget om en ny undersökningsbefogenhet för tillsynsmyndigheterna ökar möjligheten till effektiv tillsyn och bedöms inte påverka kostnaderna för tillsynsmyndigheterna i nämnvärd utsträckning.

Förslaget om att tillsynsmyndigheterna ska ha rätt att få tillgång till verksamhetsutövares informationssystem kan leda till att Kronofogdemyndighetens hjälp behövs vid ett antal tillfällen, men ökningen bedöms inte bli särskilt stor och förväntas inte påverka myndighetens verksamhet mer än att konsekvenserna kan hanteras inom befintliga anslag för myndigheten.

Också den nya bestämmelsen om sanktionsavgift kan komma att bidra till en ökad efterlevnad av regelsystemet och effektivare tillsyn samt i begränsad omfattning öka antalet indrivningsärenden hos Kronofogdemyndigheten.

Vidare medför förslagen i fråga om överklagande av samrådsmyndighetens beslut att de allmänna förvaltningsdomstolarna får något ökad måltillströmning och därmed fler arbetsuppgifter. Utredningen bedömer emellertid att ökningen av antalet mål kommer att bli begränsad och att kostnadsökningarna för domstolarna bör rymmas inom befintliga anslagsramar.

Förslagen påverkar i viss mån den kommunala självstyrelsen. Den föreslagna regleringen går dock inte utöver vad som är nödvändigt för att skydda de mest skyddsvärda verksamheterna i samhället.

Även om någon ny kriminalisering inte föreslås kan förslagen antas ha vissa brottsförebyggande effekter. Eftersom de utökade befogenheterna torde underlätta för Säkerhetspolisens brottsbekämpande verksamhet på säkerhetsskyddsområdet, och då skärpta krav ställs för driftsättning respektive förändring av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet, bedöms förslagen bl.a. motverka dataintrång.

Utredningen bedömer att nu nämnda förslag, utöver vad som anförts ovan, inte berör andra områden som anges i 15 § kommittéförordningen. Förslagen och bedömningarna i övrigt, bl.a. att certifierade IKT-produkter, -tjänster och -processer i ökad utsträckning bör användas av statliga myndigheter, bedöms inte medföra några konsekvenser som behöver redovisas närmare i konsekvensanalysen.

KAROLINSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET

2021-10-21 Dnr K2021-7823

Regionsledningskontoret
registrator.rlk@sll.se
Box 22550
104 22 Stockholm

Yttrande över remiss Sveriges säkerhet - behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63), RS 2021-0750

Karolinska Universitetssjukhuset tackar för möjligheten att lämna yttrande över rubricerad remiss och önskar inte lämna några specifika synpunkter.

Beslut om detta yttrande har fattats av sjukhusdirektören på delegation av styrelsen för Karolinska Universitetssjukhuset. Yttrandet har föredragits av säkerhetschef Håkan Borgström och samråd har skett med informationssäkerhetssamordnare Bill Heiding.

Beslutat dag som ovan

Björn Zoëga
Sjukhusdirektör

Delges: Styrelsen för Karolinska Universitetssjukhuset (anmälan), Registrator K

Region Stockholm

Stockholms läns sjukvårdsområde
Nämnd

Utdrag
PROTOKOLL 7/2021
Sammanträdesdatum
2021-10-20

Justerat onsdagen den 20 oktober 2021

Protokollet anslogs torsdagen den 21 oktober 2021

Justerare: Barbro Naroskyin Ann-Christine Jenvén

---

§ 9
Yttrande över Remiss – Sveriges säkerhet - behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63)
SLSO 2021-2620, RS 2021-0750

Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde beslutade

att avge Yttrande över Remiss – Sveriges säkerhet - behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63) enligt tjänsteutlåtandet, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Vid protokollet
Annika Jerhamre, nämndsekreterare

Utdragsbestyrkande

.....
Annika Jerhamre, nämndsekreterare

Stockholms läns sjukvårdsområde
Sjukvårdsdirektören

BESLUTSUNDERLAG
2021-09-28

SLSO 2021-2620
RS 2021-0750

Yttrande över Remiss – Sveriges säkerhet - behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63)

Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har av Rotel I Finans-, fastighets- och serviceroteln getts möjlighet att avge yttrande över Remiss – Sveriges säkerhet - behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63).

Ärendet

Utredningen överlämnade sitt delbetänkande *Kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt* (SOU 2020:25) i september 2020. Regeringen har efter remissbehandling av utredningens delbetänkande överlämnat proposition 2020/21:186 *Kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt* till riksdagen och i den lämnat förslag på en ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt. I den föreslagna lagen finns kompletterande nationella bestämmelser om bl.a. nationell myndighet för cybersäkerhetscertifiering, tillsyn, sanktioner och förfarandet vid cybersäkerhetscertifiering.

Riksdagen har den 9 juni 2021 beslutat i enlighet med vad som föreslås i angivna proposition och fattat beslut om att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt ska träda i kraft den 28 juni 2021.

Regeringen tillsatte aktuell utredning eftersom man bedömde att det fanns anledning att överväga om ytterligare nationella krav bör införas för att säkerställa att nätverks- och informationssystem som ska användas i säkerhetskänslig verksamhet uppfyller de krav som behövs för att upprätthålla skyddet av sådana verksamheter. Utredningen visar sammantaget att det finns allvarliga brister i informations- och cybersäkerheten hos myndigheter vars verksamhet har betydelse för Sveriges säkerhet. Utredningen kommer därför med ett antal förslag för att åtgärda dessa brister.

Utredningen föreslår att Försvarets materielverk (FMV) får i uppdrag att, i samråd och samverkan med bl.a. de myndigheter som ingår i det nationella cybersäkerhetscentret, utveckla formerna för hur gemensamt framtagna hot-, sårbarhets- och riskbedömningar samt skyddsprofiler kan tas fram till stöd för kravställning på produkter, tjänster och processer avseende informations- och kommunikationsteknik (IKT) som ska användas i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Utredningen föreslår också att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) inom ramen för sitt befintliga bemyndigande i föreskrifter

ska ange krav på att statliga myndigheter använder certifierade IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem.

Mot bakgrund av de allvarliga brister i informations- och cybersäkerheten som framkommer av offentliga utredningar och myndighetsrapporter föreslår utredningen ett antal åtgärder som berör driftsättning och väsentlig förändring av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Åtgärderna som föreslås är i huvudsak följande.

- Säkerhetsskyddsförordningens bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem ska överföras till säkerhetsskyddslagen.
- Befintligt krav på verksamhetsutövare att göra en särskild säkerhetsskyddsbedömning utvidgas till att även omfatta planerade väsentliga förändringar av informationssystem som kan ha betydelse för säkerhetskänslig verksamhet.
- Verksamhetsutövare ska pröva lämpligheten av en planerad driftsättning eller väsentlig förändring av informationssystem som har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet. Om lämplighetsprövningen leder till bedömningen att det planerade förfarandet är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt ska det inte inledas.
- Lämplighetsprövningen ska, liksom den särskilda säkerhetsskyddsbedömningen, dokumenteras.
- I fall verksamhetsutövarens lämplighetsprövning leder till bedömningen att det planerade förfarandet inte är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt ska verksamhetsutövaren – om övriga rekvisit för samråd är uppfyllda – samråda med samrådsmyndigheten (Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten).
- Verksamhetsutövares skyldighet att, inför driftsättning eller väsentlig förändring av vissa informationssystem, samråda med Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten ska inte begränsas till att ske i form av en skriftlig process.
- Säkerhetspolisen och Försvarsmakten ska, i egenskap av samrådsmyndigheter enligt säkerhetsskyddslagen, få inleda samråd och inom ramen för ett samråd besluta åtgärdsföreläggande mot verksamhetsutövaren att vidta en säkerhetsskyddsåtgärd i berört informationssystem.
- Samrådsmyndigheterna ska även få möjlighet att förbjuda en ur säkerhetsskyddssynpunkt olämplig driftsättning eller förändring av informationssystem och besluta sanktionsavgift mot den som åsidosätter samrådsskyldigheten eller agerar i strid med meddelat förbud.
- Tillsynsmyndigheterna får en ny undersökningsbefogenhet genom möjligheten att, vid äventyr av vite, få tillgång till verksamhetsutövares informationssystem.

Förvaltningens motivering och yttrande
Förvaltningens bedömning är att utredningen och de föreslagna åtgärderna innebär att staten tar ett större samlat ansvar för att säkerställa hög säkerhet och enhetlighet avseende system som har betydelse för Sveriges säkerhet. Förslagen har goda förutsättningar att motverka de brister som har identifierats avseende informations- och cybersäkerhet och skapa en högre säkerhet i system som har betydelse för Sveriges säkerhet. Vidare innebär kravet på samråd med Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten ett bra stöd för de myndigheter som är i färd med att driftsätta eller förändra ett system som träffas av bestämmelserna.

För SLSO:s del bedöms förslagen vara av begränsad betydelse. Anledningen till detta är att de system SLSO använder i allmänhet inte kan anses ha betydelse för Sveriges säkerhet. Bedömningen är dock att de förslag som utredningen presenterar är mycket bra och skulle innebära en trygghet och säkerhet i arbetet med att driftsätta ett system som är av betydelse för Sveriges säkerhet.

För Region Stockholms del kan det framförallt vara SL som berörs av regleringen eftersom verksamhet som avser kommunikationer nämns som exempel på verksamhet som kan ha betydelse för rikets säkerhet. Möjligtvis om SLSO i framtiden får ansvaret för alla IT-system inom Region Stockholms hälso- och sjukvård kan det komma att ha relevans.

Stockholms läns sjukvårdsområde följer de av regionfullmäktige beslutade styrande dokumenten: Riktlinjer för informationssäkerhet (LS 2018-0652), Informationssäkerhetspolicy (LS 1112-1733) samt Strategi för IT och digitalisering (RS 2019-0669).

Centralt inom Region Stockholm finns CERT (Computer Emergency Response Team) som är en funktion inom enheten Informationssäkerhet, Regionledningskontoret. Funktionen har i uppdrag att minska omfattning och skadeverkan av it-säkerhetsrelaterade hot och incidenter genom att stödja regionens förvaltningar och bolag att upptäcka och hantera dessa. Stödet ska omfatta såväl händelser som har skett och som pågår i realtid. Funktionen är bemannad med it-säkerhetsspecialister som ska stötta med expertkunskap, metoder och verktyg, samt att ge vägledning och rekommendationer kring aktuella hot och händelser så att förvaltningar och bolag kan förebygga och hantera oönskade it-säkerhetsincidenter. CERT har även i uppgift att analysera hot och bedöma omvärldsutvecklingen inom området.

SLSO samverkar med CERT för att förebygga, upptäcka och hantera it-angrepp och genom att följa de inom Region Stockholm beslutade styrande dokumenten arbetar förvaltningen strukturerat och metodiskt med IT-säkerhets- och informationssäkerhetsfrågor.

Stockholms läns sjukvårdsområde har för övrigt inga synpunkter på utredningens förslag.

Förslag till beslut
Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde föreslås besluta

att avge Yttrande över Remiss – Sveriges säkerhet - behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63) enligt ovanstående, samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Mikael Ohrling
Sjukvårdsdirektör

Annika Jerhamre
Kanslichef

Serviceförvaltningen
Fastighetsförvaltningen

YTTRANDE

2021-10-28

RS 2021-0750
FSN 2021-0405

Regionledningskontoret
registrator.rlk@regionstockholm.se

Tjänstemannayttrande över slutbetänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63)

Ärendebeskrivning

Ärendet är ett tjänstemannayttrande och utgör fastighets- och servicenämndens yttrande över slutbetänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63).

Sammanfattning

Fastighets- och servicenämnden har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63). Betänkandet omfattar förslag på ändringar i säkerhetsskyddslagen med syftet att förbättra säkerheten i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Yttrandet görs som ett tjänstemannayttrande på delegation från nämnden då tillräcklig tid för nämndbehandling inte funnits. Förvaltningen ser positivt på utredningens förslag till författningsändringar. Dock menar förvaltningen att konsekvenserna inte är tillräckligt utredda för regioner och menar att det finns risk för administrativa kostnader och ökade ledtider. Förvaltningen lyfter i sitt yttrande också behovet av begreppsförtydliganden och vägledningar.

Bakgrund

Med anledning av EU:s cybersäkerhetsakt har den s.k. cyberhetsutredningen i sin första del analyserat och lämnat förslag på kompletterande nationella bestämmelser om cybersäkerhetscertifiering (SOU2020:58), och i sin andra del övervägt om det finns behov av att stärka säkerheten i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Utredningen föreslår att regeringen ger Försvarets materielverk (FMV) i uppdrag att, i samråd och samverkan med främst de myndigheter som ingår i det nationella cybersäkerhetscentret, utveckla formerna för att gemensamt ta

fram hot-, sårbarhets- och riskbedömningar samt skyddsprofiler för olika IKT-produkter, -tjänster och -processer som ska användas i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.
I slutbetänkandet, framgår utredningens förslag av ändringar i säkerhetsskyddslagen, bl.a genom att säkerhetsskyddsförordningens bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem överförs till säkerhetsskyddslagen med tillägg av konkretiserande regleringar.

De föreslagna lagändringarna innebär skyldighet för verksamhetsutövare att göra en särskild dokumenterad lämplighetsprövning samt särskild säkerhetsskyddsbedömning inför planerade och väsentliga förändringar av informationssystem som har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet innan driftsättning. Lämplighetsprövningarna, föreslås liksom den särskilda säkerhetsskyddsbedömningen, samrådas med tillsynsmyndigheten (Säkerhetspolisen), godkännas och dokumenteras. Verksamhetsutövarens skyldighet att samråda med samrådsmyndigheten föreslås att inte begränsas i form av en skriftlig process. Om lämplighetsprövningen leder till bedömningen att det planerade förfarandet är olämpligt, ska det inte inledas.

Vidare föreslås att samrådsmyndigheterna får möjlighet att förbjuda en ur säkerhetsskyddssynpunkt olämplig driftsättning eller förändring av informationssystem och besluta om sanktionsavgift mot den som åsidosätter samrådsskyldigheten eller agerar i strid med meddelat förbud. För den verksamhetsutövare som meddelas förbud mot en planerad driftsättning eller förändring av informationssystem, framgår det i slutbetänkandet att det kan innebära att verksamhetsutövaren måste köpa en tjänst av en annan motpart som kräver högre ersättning. Lagregleringen innebär också att tillsynsmyndigheterna får en ny undersökningsbefogenhet genom möjligheten att få tillgång till verksamhetsutövares informationssystem.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Då det funnits kort om tid för att svara på remissen, och förslaget är relativt omfattande avges nämndens yttrande som ett tjänstemannayttrande med stöd av nämndens delegationsordning. Ärendet har beretts inom serviceförvaltningen i dialog med fastighetsförvaltningen. Yttrandet ska anmälas till fastighets- och servicenämnden vid nämndens nästkommande sammanträde.

Serviceförvaltningen
Fastighetsförvaltningen

YTTRANDE

2021-10-28

RS 2021-0750
FSN 2021-0405

Överväganden

Förvaltningen vill avge följande yttrande över remissen.

Med den tilltagande digitaliseringen och globaliseringen skapas nya former för kommunikation och informationslagring i snabb takt, och med det nya hot och risker mot offentliga och privata aktörer. Förvaltningen ser positivt på de lagändringar som föreslås för att stärka skyddet för Sveriges säkerhet och delar de förslag som framförs för att skärpa säkerhetsskyddslagstiftningen. Likaså är förvaltningen positiva till förslaget om formerna för arbetet med en nationell gemensam hot-, sårbarhets- och riskbedömning.

Förvaltningen menar också att utredningens konsekvensanalys inte i tillräcklig omfattning belyser kostnaderna för regioner och hade önskat se en mer genomarbetad konsekvensanalys i denna del. Förvaltningen menar att en mer djupgående konsekvensanalys skulle kunna visat att resurstillskott är nödvändigt i fler perspektiv än de som framgår av utredningen. Förvaltningen ser även behov av kompetens och vägledning som stödjer arbetet vid bedömningar och som säkerställer effektivitet i samrådsprocessen och i det förberedande arbetet inför driftsättningar.

Nedan följer mer detaljerade synpunkter på områden som berör förvaltningens verksamhet.

17.5 Förslaget om en stärkt samrådsroll

Konsekvenser för verksamhetsutövare

Förvaltningen ser positivt på samrådsförfarandet och verksamhetsutövares skyldigheter inför driftsättning, men vill samtidigt betona vikten av att samrådsmyndigheter får rätt kapacitet och förutsättningar att samråda med verksamhetsutövare. Om lagregleringen medför långa handläggningstider i samråd och lämplighetsprövning ser nämnden påtagliga risker för konsekvenser för verksamhetsutövaren. Förvaltningen vill också lyfta potentiell risk, att ökad administration och kostnader kan medföras förknippat med detta.

Verksamhetsutövare ska pröva och genomföra bedömningar om driftsättning eller förändring av nätverks- och informationssystem, är lämpligt från säkerhetsskyddspunkt och samråda med centralt utpekad myndighet. Förvaltningen önskar lyfta behovet av vägledning till verksamhetsutövare i denna del. Förvaltningen ser också behov av utvecklade kompetenser, arbetsprocesser och sambedömningar med nämnder och bolag för att fortsatt

stärka en god och patientsäker vård.

Vidare önskar förvaltningen lyfta behovet av att konkretisera lagstiftningens definition av vad som avses med *förändring* av informationssystem samt att det tydligt definieras vad som avses och innefattas med *begreppet* informationssystem. Vägledningar i dessa delar skulle underlätta implementering av lagstiftningen och effektivisera samrådsprocessen, liksom minska risken för varierad tolkning av definitionen.

Förvaltningen ser också att det är av betydelse att lyfta vikten av rätt beställarkompetens och expertis inom området vid framtida upphandlingar. Bedömningen är att de ökade upphandlingskraven initialt kommer att begränsa antalet anbudsgivare vilket under en övergångsperiod kan påverka konkurrensen.

Det finns en risk att utredningens förslag kan medföra ökade kostnader beroende på hur omfattande arbete och tidsåtgång som kommer att krävas i samråds- och godkännandeprocessen.

Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag är för förvaltningen är svårbedömda. Utredningens förslag kan komma att innebära ökade administrativa kostnader. Sådana merkostnader är en del av en generellt höjd ambitionsnivå inom totalförsvar och säkerhetsskyddsarbete i Sverige. Den aktuella lagstiftens påverkan på kostnader bör tas i beaktande när statsbidrag för regionernas arbete med totalförsvarsfrågor utformas.

Stefan Schildt	Anette Henriksson
Förvaltningschef	Förvaltningschef
Serviceförvaltningen	Fastighetsförvaltningen

Region Stockholm

Regionledningskontoret
Vesna Lucassi

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-11-08

RS 2021-0750

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över betänkandet Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem (SOU 2021:63).

Sammanfattning

Region Stockholm har beretts möjlighet att lämna yttrande över betänkande från Cybersäkerhetsberedningens ”Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem” (SOU 2021:63).

För att göra användningen av ett informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet säkrare, och därmed stärka skyddet för Sveriges säkerhet, föreslår utredningen överföring av säkerhetsskyddsförordningens bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem till säkerhetsskyddslagen med tillkommande reglering. Åtgärder som föreslås berör driftsättning och väsentlig förändring av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet, bl.a. krav på godkännande, särskild säkerhetsskyddsbedömning och lämplighetsprövning, liksom utvidgad samrådsskyldighet. Samrådsmyndigheterna (Säkerhetspolisen och Försvarsmakten) föreslås ges möjligheter att besluta åtgärdsföreägganden och att förbjuda en ur säkerhetsskyddssynpunkt olämplig driftsättning eller förändring av informationssystem.

Region Stockholm tillstyrker betänkandets förslag till författningsändringar.

Bakgrund

Europeiska unionen (EU) har antagit ett antal strategier, policys och förordningar för att stärka cybersäkerheten i unionen och medlemsstaterna.[1] Det huvudsakliga

[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/881 av den 17 april 2019 om Enisa (Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå) och om cybersäkerhetscertifiering av

syftet med förordningen är att uppnå en hög nivå i fråga om cybersäkerhet, cyberresiliens och förtroende inom unionen och säkerställa en väl fungerande inre marknad. [2]

Utredningen överlämnade sitt delbetänkande Kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt (SOU 2020:25). Riksdagen har fattat beslut om att lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt ska träda i kraft den 28 juni 2021.[3] I lagen finns kompletterande nationella bestämmelser om bl.a. nationell myndighet för cybersäkerhetscertifiering, tillsyn, sanktioner och förfarandet vid cybersäkerhetscertifiering.

Utredningens uppdrag är avgränsat till att överväga om det finns anledning att införa en nationell särskilt anpassad certifieringsordning för IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem[4] i säkerhetskänslig verksamhet och/eller krav på godkännande av en myndighet innan sådana IKT-produkter, -tjänster och -processer i nätverks- och informationssystem får driftsättas. Utredningen konstaterar att enskilda åtgärder av detta slag inte ensamt utgör varken tillräckliga åtgärder för att möta generella krav på informations- och cybersäkerhet eller ens möta kraven på säkerhet i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet, då även övriga förutsättningar för en fullgod informations- och cybersäkerhet måste föreligga.

För att göra användningen av ett informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet säkrare, och därmed stärka skyddet för Sveriges säkerhet, föreslår utredningen ändringar i säkerhetsskyddslagen, bl.a. överföring av bestämmelser från säkerhetsskyddsförordningen till säkerhetsskyddslagen, samt utvidgad samrådsskyldighet och möjligheter att besluta åtgärdsföreläggande och förbud mot driftsättning av informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Föreslagna ändringar innebär bl.a. följande åtgärder.

---

informations- och kommunikationsteknik och om upphävande av förordning (EU) nr 526/2013 (cybersäkerhetsakten) trädde i kraft den 27 juni 2019.

[2] Åtgärder som bl.a. rör försvar och nationell säkerhet faller utanför EU:s kompetens (art. 4.2 EU-fördraget).

[3] Lag (2021:553) med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt.
Förordning (2021:555) med kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt

[4] För nätverks- och informationssystem som används i eller har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet finns i dag särskilda krav i säkerhetsskydds-förordningen (2018:658). Bestämmelserna innehåller även krav på samråd med Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten i de fall informationssystemen kan komma att behandla säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter av visst slag och informationssystem där obehörig åtkomst till systemen kan medföra en skada för Sveriges säkerhet som inte är obetydlig.

- Säkerhetsskyddsförordningens bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av informationssystem ska överföras till säkerhetsskyddslagen.
- Befintligt krav på verksamhetsutövare att göra en särskild säkerhets-skyddsbedömning utvidgas till att även omfatta planerade väsentliga förändringar av informationssystem som kan ha betydelse för säkerhetskänslig verksamhet.
- Verksamhetsutövare ska pröva lämpligheten av en planerad driftsättning eller väsentlig förändring av informationssystem som har betydelse för säkerhetskänslig verksamhet. Om lämplighetsprövningen leder till bedömningen att det planerade förfarandet är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt ska det inte inledas.
- Lämplighetsprövningen ska, liksom den särskilda säkerhetsskydds-bedömningen, dokumenteras.
- I fall verksamhetsutövarens lämplighetsprövning leder till bedömningen att det planerade förfarandet inte är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt ska verksamhetsutövaren – om övriga rekvisit för samråd är uppfyllda – samråda med ansvarig tillsynsmyndighet (Säkerhetspolisen).
- Verksamhetsutövares skyldighet att, inför driftsättning eller väsentlig förändring av vissa informationssystem, samråda med Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten ska inte begränsas till att ske i form av en skriftlig process.
- Säkerhetspolisen och Försvarsmakten ska, i egenskap av samrådsmyndigheter enligt säkerhetsskyddslagen, få inleda samråd och inom ramen för ett samråd besluta åtgärdsföreläggande mot verksamhets-utövaren att vidta en säkerhetsskyddsåtgärd i berört informationssystem.
- Samrådsmyndigheterna ska även få möjlighet att förbjuda en ur säkerhetsskyddssynpunkt olämplig driftsättning eller förändring åsidosätter samrådsskyldigheten eller agerar i strid med meddelat förbud.
- Tillsynsmyndigheterna får en ny undersökningsbefogenhet genom möjligheten att, vid äventyr av vite, få tillgång till verksamhetsutövares informationssystem.

Utredningen föreslår att regeringen ger Försvarets materielverk (FMV) i uppdrag att, i samråd och samverkan med främst de myndigheter som ingår i det nationella cybersäkerhetscentret, utveckla formerna för hur gemensamt framtagna hot-, sårbarhets- och riskbedömningar samt skyddsprofiler kan tas fram till stöd för kravställning på IKT-produkter, -tjänster och -processer som ska användas i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft 2022-07-01.

Fastighets- och servicenämnden, Trafiknämnden, Karolinska universitetssjukhuset och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet.

Karolinska universitetssjukhuset har i yttrande 2021-10-21 avstått från att lämna specifika synpunkter.

SLSO har i beslut 2021-10-20, § 9, påtalat att förslagen för SLSO:s del bedöms vara av begränsad betydelse. Bedömningen är att de förslag som utredningen presenterar är bra och skulle innebära en trygghet och säkerhet i arbetet med att driftsätta ett system som är av betydelse för Sveriges säkerhet.

Fastighets- och servicenämnden har genom tjänstemannayttrande på delegation från nämnden 2021-10-28 ställt sig positiva till utredningens förslag, men menar också att konsekvenserna för regioner inte är tillräckligt utredda. Förvaltningen ser en risk för administrativa kostnader och ökade ledtider. Förvaltningen lyfter även behovet av begreppsförtydliganden och vägledningar, och betonar vikten av beställarkompetens och expertis i framtida upphandlingar.

Trafiknämnden har vid remisstidens utgång inte inkommit med yttranden.

Region Stockholms yttrande
Regionledningskontoret är positiva till utredningens förslag och tillstyrker betänkandets förslag till författningsändringar.

Med den tilltagande digitaliseringen och globaliseringen skapas nya former för kommunikation och informationslagring i snabb takt, och med det nya hot och risker mot offentliga och privata aktörer. Region Stockholm noterar den av utredningen framförda bedömningen att den föreslagna regleringen i viss mån påverkar den kommunala självstyrelsen, och tillstyrker utredningens bedömning att författningsändringarna är nödvändiga för att skydda de mest skyddsvärda verksamheterna i samhället.

Ekonomiska konsekvenser
Regionstyrelsens beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser.

De ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag bedöms troligen vara begränsade och bör ställas mot det stärkta skydd som förslagna

författningsändringar medför för de mest skyddsvärda verksamheterna i Sverige.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Susanne Bayard
IT-direktör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av SOU 2021:63, Sveriges säkerhet – behov av starkare skydd för nätverks- och informationssystem
2. Karolinska universitetssjukhuset yttrande den 21 oktober 2021
3. Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 20 oktober 2021
4. Fastighets- och servicenämndens yttrande den 28 oktober 2021

Beslutsexpediering

1. Karolinska universitetssjukhuset
2. Stockholms läns sjukvårdsområde
3. Fastighets- och servicenämnden

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-11-08

§ 238
Yttrande över Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026

RS 2021-0735

Ärendebeskrivning

Stockholm stad har remitterat ett förslag på en handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022–2026 till Region Stockholm. Handlingsplanen utgör ett internt planeringsdokument för Stockholms stad och har ingen direkt påverkan på Region Stockholms verksamhet.

Beslutsunderlag

Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Stockholms stads handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026
Hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande den 11 oktober 2021
Klimat- och hållbarhetsnämndens yttrande den 28 oktober
Trafiknämndens yttrande den 6 oktober 2021

Yrkanden

1:e vice ordförande Gustav Hemming (C) yrkar bifall till regionrådsberedningens förslag i skrivelse den 1 december.

Beslut

Regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Stockholms stad över Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026.

Expedieras till

Stockholms stad
Hälso- och sjukvårdsnämnden
Klimat- och hållbarhetsnämnden
Fastighets- och servicenämnden
Trafiknämnden
Akten

Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2021-12-01

RS 2021-0735

Regionstyrelsen

Yttrande över Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026

Föredragande regionråd: Tomas Eriksson

Ärendebeskrivning

Stockholm stad har remitterat ett förslag på en handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022–2026 till Region Stockholm. Handlingsplanen utgör ett internt planeringsdokument för Stockholms stad och har ingen direkt påverkan på Region Stockholms verksamhet.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Stockholms stad över Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026.

Regionrådsberedningens motivering

Regionrådsberedningen välkomnar Stockholm stads Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2016 och instämmer i det som anges i regiondirektörens tjänsteutlåtande. Plast som material används idag i stor utsträckning inom vård och omsorg. För hanteringen av den plast som idag ej kan ersättas bör cirkulära flöden ses som ett sätt för att minska resursutnyttjandet. Samtidigt är det viktigt att arbetet med att ta fram ekonomiskt effektiva, säkra och biobaserade alternativ fortsätter, liksom arbetet med att och minska miljö- och hälsofarliga ämnen i material. Regionrådsberedningen vill därför särskilt påpeka de synergieffekter som kan uppnås genom samverkan för att lösa gemensamma utmaningar.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Stockholms stads handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026
3. Hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande den 11 oktober 2021
4. Klimat- och hållbarhetsnämndens yttrande den 28 oktober
5. Trafiknämndens yttrande den 6 oktober 2021

6. Fastighets- och servicenämndens yttrande den 28 oktober 2021

Irene Svenonius

Tomas Eriksson

Regionledningskontoret
Sofie Wiessner

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-11-16

RS 2021-0735

Regionstyrelsen

Yttrande över Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Stockholms stad över Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026.

Sammanfattning

Stockholm stad har remitterat ett förslag på en handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022–2026 till Region Stockholm. Handlingsplanen utgör ett internt planeringsdokument för Stockholms stad och har ingen direkt påverkan på Region Stockholms verksamhet.

Flera av de utmaningar som Stockholm stad har identifierat i handlingsplanen är desamma för Region Stockholm. Region Stockholm ser stora möjligheter till samverkan mellan Region Stockholm och Stockholms stad för att lösa gemensamma utmaningar, framförallt inom vård- och omsorgsrelaterade områden, såsom cirkulära och biobaserade skyddsförkläden, andra förbrukningsmaterial samt utfasning av miljö- och hälsofarliga ämnen. Det finns också möjlighet att samverka för att gemensamt identifiera ekonomiskt effektiva prioriteringar och åtgärder med stor hållbarhetsnytta kopplat till hållbar plastanvändning.

Bakgrund

Stockholm stad har remitterat ärendet, Stockholms stads handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026, till Region Stockholm för yttrande.

Handlingsplanens syfte är att vara en vägledning vid beslut för en hållbar plastanvändning i Stockholms stad och avser att stödja beslut som berör plast ur alla miljöaspekter. Handlingsplanen utgår från fyra åtgärdsområden: inköp, användning, avfall och kommunikation. Inom dessa områden finns totalt 14 åtgärdsförslag. I handlingsplanen anges när åtgärderna senast ska vara genomförda och vilken eller vilka nämnder och bolag inom Stockholms stad som är ansvariga för genomförandet.

Hälso- och sjukvårdsnämnden, klimat- och hållbarhetsnämnden, trafiknämnden och fastighets- och servicenämnden har beretts möjlighet att lämna synpunkter på remissen.

Hälso- och sjukvårdsnämnden anser att en korrekt användning av handskar sannolikt gynnar både miljön och minskar risken för smittspridning. Vidare bedömer nämnden att handlingsplanen medför oförändrade konsekvenser för patientsäkerheten ur ett vårdhygieniskt perspektiv förutsatt att det ställs adekvata vårdhygieniska krav vid upphandling samt vid processer för rengöring, desinfektion och eventuell sterilisering av flergångsmaterial.

Klimat- och hållbarhetsnämnden anser att prioriteringarna i handlingsplanen är relevanta och i linje med Region Stockholms arbete med hållbar plastanvändning samt ”Färdplan för cirkulära plastflöden inom Vården” (RS 2019-0677).

Fastighets- och servicenämnden anser att handlingsplanen med fördel kan omfatta stadens samtliga upphandlingar och inte enbart de centrala upphandlingarna i syfte att få större genomslag i Stockholms stad. Nämnden ser även fördelar med att utveckla leverantörsdialogen till att inkludera icke-avtalade leverantörer, återvinningsföretag samt berörda branschorganisationer.

Trafiknämnden har inga synpunkter på remissen.

Region Stockholms yttrande
Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026 utgör ett internt planeringsdokument för Stockholms stad och har ingen direkt påverkan på Region Stockholms verksamhet.

Region Stockholm konstaterar att Stockholm stad och regionen står inför flera likadana utmaningar avseende hållbar plastanvändning, exempelvis när det gäller innehåll av miljö- och hälsofarliga ämnen, tillgång till biobaserad råvara, utfasning av fossil råvara, samt begränsade återanvändnings- och återvinningsmöjligheter.

Region Stockholm ser stora möjligheter till samverkan mellan Region Stockholm och Stockholms stad för att lösa dessa utmaningar, framförallt inom vård- och omsorgsrelaterade områden, såsom cirkulära och biobaserade skyddsförkläden, andra förbrukningsmaterial samt utfasning av miljö- och hälsofarliga ämnen. Det finns också möjlighet att samverka för att gemensamt identifiera ekonomiskt effektiva prioriteringar och åtgärder med stor hållbarhetsnytta kopplat till hållbar plastanvändning.

Region Stockholm ser positivt på att det vägledande materialet som ska tas fram om hur fristående aktörers verksamheter kan bidra till en hållbar plastanvändning förankras med Region Stockholm då regionen har kompetens inom vårdhygien som kan bidra i frågan.

Region Stockholm håller med om att data över plastinköp och plastavfall ska publiceras löpande på Miljöbarometern. På så sätt kan kommuninvånare, medarbetare och andra intressenter följa hur arbetet med handlingsplanen fortlöper.

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Katarina Holmgren
Ekonomidirektör

Beslutsunderlag

1. Stockholms stads handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026
2. Hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande den 11 oktober 2021
3. Klimat- och hållbarhetsnämndens yttrande den 28 oktober
4. Trafiknämndens yttrande den 6 oktober 2021
5. Fastighets- och servicenämndens yttrande den 28 oktober 2021

Beslutsexpediering

1. Stockholms stad
2. Hälso- och sjukvårdsnämnden
3. Klimat- och hållbarhetsnämnden
4. Fastighets- och servicenämnden
5. Trafiknämnden

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-11-16